

הישיבה החמישים-ותשע של הכנסת התשיעית

יום שני, ט"ז טבת תשל"ח (26 דצמבר 1977)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:04

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

8, תשל"ח—1977 — של חברת-הכנסת יצחק ברמן ; 5. חוק רישום יבואנים, תשל"ח—1978 — של חברת-הכנסת נפתלי פדר.

לקריאה ראשונה מטעם הממשלה : 1. חוק הקרן הדו-לאומית למחקר ולפיתוח תעשייתיים, תשל"ח—1977 ; 2. חוק בתי-המשפט (תיקון מס' 10), תשל"ח—1977. כמו כן הונחו מסקנות ועדת הכספים בעניין הלבנת הון שחור ובעניין מס ערך מוסף על ספרים.

וכן הונחו סיכומים והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה לדין-וחשבון מס' 27 של מבקר המדינה (חלק ב').

חיו"ר י. שמיר : אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מוזכר הכנסת נ. לורך : ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת :

לדיון מוקדם : 1. חוק לימוד חובה (תיקון) (חינוך מיוחד), תשל"ח—1977 — של חברת-הכנסת אהרן ידלין ; 2. חוק המועצה להשכלה גבוהה (תיקון מס' 7), תשל"ח—1977 — של חברת-הכנסת אהרן ידלין ; 3. חוק לתיקון פקודת מס הכנסה תשל"ח—1977 — של חברת-הכנסת יעקב ז'אק אמיר ; 4. חוק מס עובד (תיקון מס' 1).

ב. חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (יהודה והשומרון, חבל עזה

רמת הגולן, סיני ודרום סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית),

תשל"ח—1977 *

(קריאה ראשונה)

הסוגיה הראשונה מוצאת ביטוי העיקרי בהוראות תקנה 2. לפי תקנה זו מוסמך בית-משפט בישראל לדון, לפי הדין הישראלי, תושב ישראל או תייר חוץ שעשה מעשה בר-עונשין, לפי דיני מדינת ישראל — ביהודה ובשומרון, בחבל עזה, ברמת-הגולן, בסיני או בדרום סיני — כאילו בוצע המעשה בישראל גופה. אין התקנות מקנות סמכות לבתי-המשפט בישראל לגבי התושבים של אותם אזורים, שביצעו עבירות באזורים. מאידך גיסא, לא בוטלה האפשרות להביא אותם תושבי ישראל ותיירי חוץ לדין, לפי החוק המקומי בשטחים אלה, בין לפני כתיבת המשפט האזרחיים ובין לפני כתיבת המשפט הצבאיים.

החלק השני של התקנות דן בעזרה המשפטית הניתנת על-ידי שלטונות מדינת ישראל לבתי-המשפט ביהודה ובשומרון, בחבל עזה, ברמת-הגולן, בסיני ובדרום סיני כדי לעזור להם לדון ולפסוק במשפטים המתנהלים בפניהם.

התקנות מאפשרות לעצור אדם שעבר עבירה באחד האזורים בהיותו בישראל ולהעבירו לידי שלטונות הממש-

חיו"ר י. שמיר : חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום : חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת-הגולן, סיני ודרום סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), תשל"ח—1977, קריאה ראשונה. את החוק יביא שר המשפטים.

שר-המשפטים ש. תמיר : אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, התקנות שמוצע היום להאריך את תקפן הותקנו בכ"ח בניסן תשכ"ז — 2 ביולי 1967 על-ידי שר הבטחון. מאז מוארך תקפן מדי שנה בשנה.

חוקף התקנות עומד לפקוע ביום כ"א בטבת תשל"ח — 31 דצמבר 1977 ; מוצע עתה להאריך, בשינויים מסויימים, בשנתיים נוספות.

התקנות עוסקות בשתי סוגיות עיקריות : האחת מת-ייחסת לשיפוט בעבירות, והשנייה — לעזרה משפטית.

חוברת י"א, ישיבה נ"ט

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת הגולן, סיני ודרום סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (ש. תמיר, י. שמיר, פעיל, יעקבי, רובינשטיין) —

נו היום על-ידי נשיא מצרים וראש ממשלתו, כי סיני ודרום סיני יוחזרו למצרים תמורת הסכם-שלום חווי. זה כבר ברור לכל מי שענייני לו בראשו. למה לנו, אם כך, להאריך החלת תקנות-שעת-חירום אלה לשנתיים? התאזר זה מחווה פוליטית-משפטית של בית המחוקקים שלנו אם נאמר, בתור מחווה להליך עשיית השלום, כי הפעם אנתנו מאריכים את התקנות רק בשנה, בתקווה שבמשך השנה יהיו שינויים משמעותיים שיחייבו חקיקה חדשה.

גד יעקבי (המערך):

המחווה של החזרת השטח עצמו אינה מספיקה?

מאיר פעיל (מחנה שלי):

יש לתמוך את המחווה של החזרת שטח במחווה חוקית. אני יודע שקשה לך, חברי-הכנסת יעקבי. האס- כולה שלך היא האסכולה ה"רפ"י-יסתית". אני יודע שקשה לך לוותר על סיני. לי יותר קל, כמובן, תמורת שלום. אם מדובר בויתור על שטח צריך לשנות את החוק. אין חכמות. כיוון שמוכנים לוותר על השטח — הרי אם אנחנו עושים מחווה של לוח זמנים בחקיקה זה מרמז לממשלה שהכנסת מביטה בעין יפה על צעדים אלה.

סיבה שנייה, יותר חגיגית, לא כל כך משפטית או פוליטית: ראש ממשלתנו איחל אתמול לנשיא מצרים, ביום הולדתו ה-59, שלקראת יום הולדתו הבא, ה-60, ב-25 בדצמבר 1978, יהיה כבר שלום. שניהם השתמשו באותו ביטוי: אחד אמר "אישאללה", בערבית: ואחד אמר "בעזרת-השם", בעברית. בהזדמנות זו, כאשר אלה האיחולים, הבה נקבע את 25 בדצמבר 1978 כמועד הבא להארכת התקנות בשטחים המוחזקים. אם התהליך יהיה אופטימי ייתכן שנצטרך לבטל את החוקים; אם התהליך יהיה פסימי נוכל להאריך עוד פעם. עד כאן הנימוקים להצעה להאריך תחילת התקנות רק בשנה.

מדוע אני מציע למחוק את התוספת? אני חושב שה"טריק" הלשוני, אפילו לא המשפטי — במקום להשיג במובהק "שטחים מוחזקים", להשתמש בהגדרות כאלה, "ברחל בתך הקטנה": "יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת-הגולן, סיני ודרום סיני" — זו התחכמות שלא מעל-מא הדיון, לא היתה אף פעם ולא היתה עד עכשיו. אני יודע מה אנשי הליכוד היו רוצים לכתוב. אני זוכר את הוויכוחים בכנסת, בפעמים שבהן אני השתתפתי, בכנסת השמינית, לגבי הארכות קודמות. אנשי הליכוד רצו לש- נות את השם "שטחים מוחזקים" ולכתוב במקומו: "ש- חים משוחררים". בימינו אלה נראה רצון זה כאנאכרוניסם מגוחך, ואף מגוחך מזה. הם מנסים להצאת ידי חובה כלפי עצמם על-ידי הוצאת המונח "שטחים מוחזקים" ועל-ידי כינויים של השטחים הללו בשמותיהם הפרטיים. אבל מה השוני בין האזורים הללו ובין יתר האזורים שעליהם אנחנו ריבונים, לא בעוונותינו אלא בגלל זכר- יותנו ומעשינו הטובים? פשוט מאוד, השטחים הללו, שנוקבים בשמותיהם הפרטיים, הם שטחים שיש בהם ממשל צבאי, שטחים המוחזקים על-ידי צה"ל.

אמנון רובינשטיין, (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
שאלו בהם המשפט הישראלי.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

זו בעיה משפטית; אבל המשמעות הפוליטית היא שמשוה מן המשפט הישראלי יש בהם, כי החוק הצבאי תופס שם, משוה מחוקת השיפוט הצבאי תופס.

של, על-פי הוראת היועץ המשפטי לממשלה. זאת במגמה שיעמוד שם לדיון לפני בית-משפט צבאי. כן נקבע שכל סמכות הניחנת לשוט, לעניין עבירה שבית-משפט ביש- ראל מוסמך לדון בה, ניתנת לו גם לגבי עבירה שבית- משפט צבאי בשטחים אלה מוסמך לדון בה. מדובר בעי- קר במעצרים וחיפושים דחופים.

בתי-המשפט והמשטרה נותנים לבתי-המשפט הצב- איים המארימים גם עזרה בכל הנוגע להזמנת עדים הנמ- צאים בישראל ושהומונו להתייצב בפני בית-משפט צב- אי. כן הם עוזרים באכיפתה של הזמנה כאמור.

הוראה נוספת מאפשרת לשירות בתי-הסוהר בישראל לבצע בישראל מעצרים ומאסרים שהוחלט עליהם כדין על-ידי בית-משפט צבאי. הוא הדין במעצרים מינהליים שהוטלו על-ידי הממשל הצבאי.

ברור שהתקנות הללו מסדירות רק מה ייעשה ביש- ראל במישור של העזרה המשפטית; אולם יצוין שיש צווים מקבילים של הממשל הצבאי המאפשרים את מתן העזרה המשפטית מצד שלטונות השטחים לשלטונות היש- ראליים — במידה שווה.

התיקון לתקנות המופיע בתוספת בא להחליף את המונח "שטחים מוחזקים", שהופיע בתקנות המקוריות, על-ידי פירוט השמות הנכונים והמדויקים של חבלי הא- רץ הנדונים.

אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היור"ר י. שמיר:

נתחיל בדיון. הדיון הוא אישי. מכסת הזמן לכל נר- אם — עד עשר דקות.

רשות הדיבור לחברי-הכנסת פעיל, ואחריו — לחבר- הכנסת שילנסקי.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אצביע בעד הע- ברת החוק לוועדה, בתנאי שהתיקונים שאצביע עכשיו יתקבלו על-ידי שר המשפטים. התיקונים שאני מציע להכניס הם: תיקון אחד — למחוק את התוספת. בהצעת החוק כתוב: "תוספת (סעיף 1)". אני מציע למחוק את התוספת לחלוטין. תיקון שני — אצביע לנסח את סעיף 1 המוצע לפנינו בנוסח מחודש, כלהלן — ואני קורא לאט לאט כדי שכבוד השר יוכל לעקוב אחרי הרעיון שיש בנוסח החדש: "הארכת תוקף — 1. תקפן של תק- נות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא-הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), תשכ"ו- 1967 (להלן — התקנות), מוארך בזה עד יום 25 בדצמבר 1978".

עכשיו אני רוצה להסביר את פשר שני התיקונים הללו. הם לא במקרה. מדוע אני מציע להאריך את התקנות אלה רק בשנה, ומדוע לא סתם שנה אלא עד לתאריך 25 בדצמבר 1978, ולא עד 31 בו? יש לי שני הסברים. ההסבר הראשון הוא עקרוני. אנחנו נמצאים בתהליך מדיני חיובי, לפי דעתי, של עשיית שלום ואני מקווה שכולנו מסכימים שהוא יתקדם ויתפתח. ברור שאחד המחירים לשלום, או המחיר העיקרי לשלום, נעוץ בהחזרת השטחים שעד היום נקראים "שטחים מוח- זקים". כבר נתבשרנו, בעצם — מי שאוון לו לשמוע ומוח לו לחשוב — בין על-ידי ההדלפה של אתמול, שהודלפה לאמצעי התקשורת, ובין על-ידי הרמזים, שנית-

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת הגולן, סיני ודרום סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (רובינשטיין, פעיל, טולידאנו, י. שמיר, שילנסקי, רוחליו, אלוני, פרס, יעקבי) —

נות-שעת-חירום הן דבר רע ועד כמה לא שמו לב לקיומן עד שהגיעו לאבסורד.

הבחירות האחרונות העלו לשלטון ממשל לאומי ציורני, ויחד עם זאת ליבראלי, אך גם ממשל ליבראלי, כזה העכשווי, אינו יכול במצב הקיים להימנע בשלב זה מכוח המציאות, והוא תקנות-שעת-חירום בשטחי המולדת ששחררו במלחמת ששת הימים — חברה-הכנסת פעיל, מ"על במה זו יש מי שמעז להשתמש במונח זה אף כי כל צורך בהעזה כדי להשתמש בו — כי השלטון הישן לא החיל על שטחי מולדת אלה, במשך כל שנות שלטונו, את החוק הישראלי. אטימות הלב הגיעה עד כדי חשש מלהצהיר במפורש ובגלוי לפני עולם ומלואו על הזכות; ולכן תימרנו הם כלוליינים —

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אל תשכח שמשנת 1967 היתה ממשלת ליכוד לאומי ובגין היה בתוכה.

דניאל רוחליו (המערך):
הוויכוח שיש לך עם הליכוד — אינך יכול להשליך אותו על המערך.

דב שילנסקי (הליכוד):
— — ולכן תימרנו הם כלוליינים בין כל מיני מורחים, המציאו מונח על קו דמיוני — "הקו הירוק"; ונמצאו בינינו גם כאלה שהגיעו, לבשנתו ולכלימתו, עד כדי שימוש במונח "שטחים כבושים", לצרכי-חוק השתמש השלטון הישן במונח "שטחים מוחזקים".

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, מה הפחד להשתמש כלפי חבלי המולדת המשוחררים בשם המפורש: יהודה ושומרון? טוב עשה שר המשפטים החדש שתיקן מונח זה בהצעת החוק שלפנינו, כי בל גולול במונחים ובביטויים. יש להם חשיבות רבה. שימוש בלתי-יכון בהם עלול במקרים רבים להתפרש —

שמעון פרס (המערך):
לידיעתך, בממשל הצבאי השם הרשמי הוא יו"ש, קיצור של יהודה ושומרון. ואין פה שום חידוש. פשוט, לדיעתך.

נד יעקבי (המערך):
עוד מעט השטחים באמת יהיו משוחררים.

דב שילנסקי (הליכוד):
לפני מונח החוק הישן ובו כתוב: השטחים המוחזקים על-ידי צה"ל.

— — שימוש בלתי-יכון במונחים אלה עלול במקרים רבים להתפרש כוויתור על זכות; והמותר על זכויותנו על חברון, בית-לחם וחבלי ארץ אחרים, מוביל גם לויתור על זכותנו על תל-אביב ורמת-גן; ועל אחת כמה וכמה — על יפו, אשקלון, באר-שבע ודימונה בדרום; עכו, כרמיאל וחלק נכבד מהגליל בצפון.

כבוד היושב-ראש, הכרות העצמאות לא קבעה מדויקת את שטח המדינה. אך הקו המנחה בהכרזה, הקובע הקמת "מדינה יהודית בארץ-ישראל", מצביע על הקשר שבין עם ישראל לארץ-ישראל, כפי שהוצהר: "מתוך קשר היסטורי ומסורתי זה חתרו היהודים בכל דור לשבט להיאחו במולדתם העתיקה". ברור הוא שהמונח "ארץ"

אמנון רובינשטיין (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
המשפט הבין-לאומי ואמנת-לונדון.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
מה אומר יהודי כמוני? כאשר הכנסת מחוקקת חוק ואינה מסבירה בחוק מדוע כלפי ששת הפלכים הללו, שש האפרכיות הללו, יש גוהג שונה — האין הדבר מעורר תמיהה? אולי כמה מחברי הליכוד ישבעו נחת אם יוציאו את המלים אלה, "שטחים מוחזקים"; אבל שגורעו הרצון לא תתהיה מלאה, כי הכנסת לא תעז היום לכתוב "שטחים משוחררים", והליכוד לא יעז להציע זאת. אם כך, השאירו את הביטוי הקודם הכולל כל מה שאהם רוצים ואינו יורד לפרטים: ניתן לוותר, ניתן להוסיף. אני מקווה שנוותר בשנה הבאה, אבל מי יודע מה יכול להיות.

שמאל טולידאנו (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
מה מפריע לך אם קוראים בשם החבל?

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אגיד לך מה מפריע לי. היה הרבה יותר מחוסר לוא היה כתוב: תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-די צבא-הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), תשכ"ז-1967, מוארכות בזה לשנה. נקודה. בלי הרבה מהומה, בלי שינויים, בלי ויכוחים ובלי הרבה תגובות פוליטיות הגובעות מן הנסיון לשנות את הגדרת השמות ולהשמיט את המונח "שטחים מוחזקים". לוא כך זה היה מוגש, בצורה לאקונית כזאת, היינו מצביעים במהירות רבה. לא היינו עושים בעיות, היינו מאריכים תחולת התקנות בשנה וכעבור שנה היינו מחליטים אם צריך לשנות או להאריך לפי מצב פוליטי חדש, אם אכן יהיה "הסריק" להימנע מהמונח "שטחים מוחזקים" בגלל התחייבויות אידאולוגיות קודמות, שכיום הליכוד איננו מסוגל לבצע אותן — אני משוכנע שכבוד שר המשפטים הנוכחי לא היה תומך בן בשנים האחרונות שלו באופי-וציה, ולא היה מסכים לשנות את המונח ל"שטחים משוחררים"; ואני מניח שלא היה עושה זאת מיומתי גם הפעם. החכמה הפוליטית של הכנסת עכשיו היא להגיד לכבוד שר המשפטים: הארך את תקנות-שעת-חירום הקיימות בשנה — ונאמר אמן.

חיי"ר. שמיר:
רשות הדיבור לחברה-הכנסת שילנסקי, ואחריו — לחברה-הכנסת ורהפטינג.

דב שילנסקי (הליכוד):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, תקנות-שעת-חירום הן תופעה רעה; קפאתן על השמרים, ללא התאמתן לדרי-נאמיקה של החיים וללא עידכונן להתפתחויות החיים, המאורעות והאירועים, היא תופעה עוד יותר רעה. וכך הביא אותנו השלטון הישן בישראל עד כדי אבסורד, של-פיו עד היום האירגון הצבאי הלאומי ולוחמי חירות יש-ראל הם אירגונים בלתי-חוקיים. אטימות הלב והרגש היתה כה גדולה, שלא חשו כי הדבר אמור אף לגבי "ההגנה" והפלמ"ח.

דניאל רוחליו (המערך):
על מה אנו דנים עכשיו?

דב שילנסקי (הליכוד):
על תקנות-שעת-חירום. רציתי להדגים עד כמה תק-

חברת י"א, ישיבה נ"ט

— חוק להארכת תקפו של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת הגולן, סיני ודרום סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (שילנסקי, י. שמיר, ורהפטיג, שחל) —

חיים מוחזקים על-ידי צה"ל. אפשר לומר שכל המדינה — צה"ל נמצא בה. לכן אם מוצעת עשוי הגדרה גיאוגרפית מדויקת — אדרבה ואדרבה. אני לא הייתי אומר שהיית מציגה הגדרה כזאת; אבל מכיוון ששר המשפטים הציג, אני תומך בכך.

הערה שנייה: גם היא קצרה מאוד, לחבר-הכנסת פעיל: גם לאחר שיהיה שלום בינינו ובין שכנינו נהוצות לזמנך התקנות הללו. במה מדובר בתקנות הללו? שאם, למשל, מישו עבר עבירה בשטחים הללו ונמצא עכשיו בישראל, שנוכל לשפוט אותו. ייתכן שאם נעשה שלום עם מצרים יבוא חוק אחר, יבוא הסכם על עזרה משפטית הדדית. אבל גם זה נחוץ. הרי זה לא מתבטל כל כך מהר, אפילו אם יבוא שלום עם מצרים.

אני רוצה להעיר הערה שלישית — והיא העיקרית — שבגללה ביקשתי רשות הדיבור. אני אצייר, ואבקש את שר המשפטים שיסכים לכך, לתקן את סעיף 2 של תקנות-שעת-חירום. בסעיף 2(א), תיקון משנת תשל"ה-1975, כתוב: "בית-משפט בישראל מוסמך לדון לפי הדין הישראלי אדם הנמצא בישראל או הרשום במרשם האוכלוסין לפי חוק מרשם האוכלוסין, תשכ"ה-1965, על מעשהו או מחדלו שאירעו באזור ושהיו מהווים עבירה אילו אירעו בתחום השיפוט של בתי-המשפט בישראל". אני מציג למחוק את המלים "הנמצא בישראל או" ולהשאיר: "בית-משפט בישראל מוסמך לדון לפי הדין הישראלי אדם הרשום במרשם האוכלוסין לפי חוק מרשם האוכלוסין, תשכ"ה-1965..." וכו'. מה כוונת התיקון שלי? נדמה לי. שהכוונה ברורה. התיקון שלי רוצה להבהיר את האנומאליה שקיימת כאן. יש לנו כבר היום עשרות ישובים ביהודה, שומרון וסיני. זה דבר אנומאלי שאותם תושבים אזרחי ישראל נמצאים שם יהיו כפופים לכמה וכמה אינסטנציות משפטיות: אם נקלעו לכאן — יהיו כפופים לבתי-המשפט כאן; אם הם נמצאים בקריית-ארבע או גוש-עציון — יהיו כפופים לבית-משפט מקומי; אם מדובר בעיניים צבאיים — בית-דין צבאי דן אותם. נדמה לי שיש לנו כבר "יש" כזה שצריך להבהיר את המצב הבלתי-נורמאלי הזה — ויש לזה תקדימים רבים במשפט — של הוויקא הפרסונאלית של ישראלים, שהתיישבו שם לפי תכנית ממשלתית, לשיפוט ישראלי, להבטיח להם את השיפוט, לא לתת להם להתחמק מהשיפוט, ושבית-משפט ישראלי ישפוט אותם על עבירות — אם, חס וחלילה, ייכשלו בהן — בכל מקום שהם נמצאים בו, בין אם הם נמצאים בישראל ובין אם הם נמצאים ביהודה ושומרון או בסיני וכו'.

אני מציג את התיקון הזה. אם התיקון הזה יתקבל על דעת שר המשפטים אני חושב שאז אפשר יהיה להעביר בהחלטות את הצעת החוק.

חיו"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שחל, ואחרי — לחבר-הכנסת אולמרט.

משח שחל (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. לכאורה, בחוק המוצע לנו היום אין שוני לעומת חוקים כאלה שקיבלה הכנסת בעבר. גם שינוי השם אין בו אלא נסיון לתעתע בדעת הציבור, כאילו יש שינוי של ממש, כאשר למעשה אין שוני בין החוק הזה לבין החוקים שקיבלה הכנסת בעבר, בתקופת הממשלות הקודמות. ואולי לא היה צורך

ישראל" והמונח "מולדת עתיקה", במסגרת זו, מצ"ביעים על ארץ-ישראל ההיסטורית. ואין מקום להבחנה בין הקשר ההיסטורי של עם ישראל ליפיו ובין הקשר ההיסטורי לשם; היינו: הוצר על הקמת בית לעם היהודי בארץ-ישראל, כפי שהגדרת אופייה וגבולותיה של ארץ-ישראל השתקפה באספקלריה ההיסטורית.

על חשיבותו המשפטית של חלק זה בהכרזת העצמאות עמדו בבג"צ 10/48, פד"י א', עמודים 85, 89. בהם נאמר: "ההכרזה מבטאת את חזון העם ואת האני-מא-מיו" שלו. קטעים אלה של ההכרזה אימצו לעצמם בית-המשפט בבג"צ 72/62, רופאיון נגד שר הפנים, לעניין הקשר בין ארץ-ישראל לעם ישראל, בנושא "מיהו יהודי" וכמו כן בנושאים נוספים. ובע"ב 1/65 שם נאמר: "האקט של הקמתה נעשה בתוקף זכותו ובכוח ההיסטורית של העם היהודי לחיות במדינת הריבונית".

חלקה הראשון של הכרזת העצמאות מדגיש איפוא את הקשר שבין ההתיישבות המחדשת בארץ בתקופתנו להת-יישובות הקדומה בארץ-ישראל, המבוססת על הגבולות ההיסטוריים כפי שנראו על-ידי העם שייכים למונח "ארץ-ישראל" מקדמת דנה. זאת, אף כי לא צורף שירות מפה מדויקת להכרזה. "זכות טבעית" זו, כפי שהגדירה הנ"ש אגרטל בע"ב 1/65, מקנה זכות התיישבות ליהודים בכל חלק משטחי ארץ-ישראל; וכל תקנה ו/או חוק שישללו "זכות טבעית" זו יהיו נוגדים את ההכרזה.

אדוני היושב-ראש, הבאתי את מגילת העצמאות כאסמכתה לאלה המחפשים אסמכתאות מכל מקור ש-יהיה עלי-מנת שלא יחשדו בהם חלילה כי הם מזדהים עם האסמכתה הנצחית שלנו ועם המושג הפשוט שחייב להיות מובן לכול: ארץ-ישראל מולדת העם היהודי. וגם לכאלה המתפללים שלוש פעמים ביום יש, לצערך, להזכיר מספר אסמכתאות. במסגרת הזמן המוגבל אדבר רק על יהודה ושומרון ואצטט מתוך ספר במדבר, פרשת מסעי, פרק ל"ד, פסוקים י"ב-י"ג: "והתאוותם לכם לגבול קד-מה... ומחה על כתף ים כנרת קדמה. וירד הגבול הירדנה והיו תוצאותי ים-המלח, זאת תהיה לכם הארץ לגבול-תיה מסיב". בירושלמי מוסבר כי גבול ארץ-ישראל לא-רץ הירדן משתנה עם שינוי מהלך הירדן ולא נותר כל ספק כי שטח יהודה ושומרון נמצא בגבולות ארץ-ישראל ההיסטוריים. חייבים ביהודה ושומרון, במצוות התלויות בתחומי ארץ-ישראל, לדושה כפולה; וחייבים גם במצוות יישוב ארץ-ישראל.

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, התעכבתי בדברי על השינוי בשם החוק ואני רוצה שוב לברך את שר המשפטים על שהביא לנו תיקון זה בשם. הדבר מדגיש שוב, בגלוי וללא חשש, את החשיבות הגדולה, דווקא בימים אלה, של יהודה ושומרון כחלק בלתי-נפרד מארץ-ישראל, מולדתנו הנצחית.

חיו"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ורהפטיג, ואחרי — לחבר-הכנסת שחל.

ורח ורהפטיג (חזית דתית לאומית):

ברשותך, אדוני היושב-ראש, מורי ורבותי, אני תומך בהצעת החוק ואתמך בהעברתה לוועדה. אני תומך בתו-ספת שהוצעה על-ידי שר המשפטים.

ברשותכם, אבא כמה הערות. הערה ראשונה: המונח "שטחים מוחזקים" הוא כשלעצמו זקק להגדרה, שהשט-

— חוק להארכת תקפו של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת הגולן, סיני ודרום סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (שחל, פעיל, מילוא, ידליו, דייקסל, נסים) —

כ־160 הם יהודים; היתר — כולם ערבים. היה תהליך שבו הממשלות הקודמות עשו הכול. המספרים מאלפים. אפשר לדבר על העלאת רמת הדיוור, על הבנייה, על העלאת רמת ההכנסה, על נסיון להגיע לפתרון פונקציונאלי למעשה, אם לא להלכה.

חברי הכנסת, טענה נוספת נשמעת מעל במות שונות, טענה שצריך לדחות אותה בכל חוק. היא אינה נכונה, היא מסולפת, אין בה אמת, אבל מעל לכול היא פוגעת במדינת ישראל. זו הטענה שכאילו השינוי שחל בנשיא מצרים נבע מאישיות זו או אחרת או משינוי הממשל. לא מניה ולא מקצתיה.

מייכאל דייקסל (הליכוד):
תשאל את נשיא מצרים.

משה שחל (המערך):
אני מציע שתקשיב לי. מה שבאתי לומר לך נחמד על-ידי מסמכים ודברים בשם אומרים; אינני מביא כאן סתם דברים שנאמרים על-ידיכם, בלי כל אסמכתא.

רוני מילוא (הליכוד):
במשך שנים טענתם שעם הליכוד ועם בגין אף אחד לא ידבר. והנה דווקא, עם הליכוד ודווקא עם בגין מדבר נשיא מצרים.

אהרן ידליו (המערך):
חברי-הכנסת מילוא, זה נכון. אנחנו לא האמנו שבגין יתן את הכול, לא העלינו זאת על הדעת.

משה שחל (המערך):
חברי-הכנסת מילוא, מפני שבגין של היום איננו בגין שהיה. הוא זנח את דעתו, את מצעו, את מה שהוא אמר. ותיכף תשמע.

(חברי-הכנסת ר. מילוא קורא קרי-את-ביניים)

אני מציע שתקשיב ותשמע את דברי ראש הממשלה, שלך ושלך, כפי שהם נאמרו. בדיון שהתקיים בכנסת ב־18 באוגוסט 1975 נאמר בהצעה לסדר-היום של חברי הכנסת בגין א, ראש הממשלה היום: "אני מבקש לדעת האם אותה מלה, קפאון, אינה מצפה לנו זמן קצר מאוד, לאחר שאנחנו כבר נהיה מחוץ למעברים ושדות הנפט יהיו בידי מצרים? ידועים ההבדלים בעמדות וקיימות רק שתי אפשרויות: או שתהיה כניעה לתביעות האייבים וללחצים שילוו אותן, ואז עצם קיומה של המדינה יהיה בסכנה, או שתדיחנה התביעות הללו, ואז שוב תוטל לחלל האוויר המלה קפאון, עם כל הקשור בכך. היכן אי-פוא הצעד לקראת השלום?" כך הוא שאל.

משה נסים (הליכוד):
כל מלה אמת.

משה שחל (המערך):
והוא ממשיך: "היתה אשליה נוספת שגם היא בבחינת הטעיה: יהיו לנו שלוש שנות רגיעה, איך אפשר היה להמעיט טיעון כזה בידענו את המציאות במזרח התיכון? ... אין לו שחר. האם מצרים התחייבה שבמשך שלוש שנים היא לא תגיש את תביעותיה שלה לנסיגות נוספות?"

לדבר לולא הנסיון שנעשה מחוץ לכתלי הכנסת ובתוך הכנסת זה עתה להטיח בממשלות הקודמות דברים שכתוב-תם איננה הממשלות האלה — הכתובת היא בתוך סיעת הליכוד.

חברי הכנסת, באחת הפעמים שבהן הוגש חוק זה נאמרו על הצעת החוק הדברים האלה: "אנחנו חובים, ראשית לכול, את החלת החוק הישראלי כולו על כל השטחים הנמצאים בידי צה"ל — את כל החוקים הנמצאים במשפט הישראלי, אין שום סיבה שחוק ישראל לא יחול בכל מקום שבו מונף דגל מדינת ישראל... אני רוצה להדגיש עוד נקודה משפטית לגבי ההצעה להארכת תקפו של תקנות-שעת-חירום (הוראת שעה). הממשלה ניהגת מנהג משונה מאוד כשהיא מתחילה לחקוק באמצעות תקנות לשעת-חירום גם במקום שאפשר להביא הצעת חוק לכנסת." את הדברים האלה, חברי הכנסת, אמר חברי-הכנסת יורם ארדור, סגן השר. במשרד ראש הממשלה, ב־28 בינואר 1974.

והנה היתה הודממת לממשלה הזאת לקיים את מה שהיא הבטיחה במצעה, שהיא תחיל את החוק הישראלי על השטחים. היא לא עשתה כן; ולדעתי, כתבונה —

מאיר פעיל (מחנה שלי):
היא גם לא תעשה כן.

משה שחל (המערך):
— כי בלי-התבונה הזאת, ואילו היתה הממשלה ניהגת על-פי המצע שלה, לא היה לראש הממשלה מה ללכת ובמה ללכת לאיסמאעיליה ולא היה לו במה לקבל את הנשיא סאדאת.

רוני מילוא (הליכוד):
אתם יצרתם תנאים כאלה שאי-אפשר היה לעשות את זה.

יעקב זיאק אמיר (המערך):
דיבורי סרק, תתפכח קצת.

משה שחל (המערך):
חברי הכנסת, אנחנו באמת יצרנו תנאים שאי-אפשרו אופציה פתוחה לנהל משאומתן על שלום. מה אנחנו עשוינו? אנחנו קיימנו, הלכה למעשה, הסדר פונקציונאלי בשטחים; אנחנו עשינו שילוב כלכלי שיש בו אינטרס הדדי לשני הצדדים, שאכן יישאר קשר גם אם יהיו שינויים בשטחים אלה; אנחנו קיימנו ביקורי קיץ; אנחנו איפשרנו גשרים פתוחים, ואתם התנגדתם להם אז.

רוני מילוא (הליכוד):
מה על תכנית-אלון?

אהרן ידליו (המערך):
תכנית טובה מאוד.

משה שחל (המערך):
אתם הייתם נגד, כפי שהייתם נגד כל הצעה קונסטרוקטיבית, זוהי צביעות לקום מעל במות ודוכנים ולהטיח בנו האשמות; זוהי צביעות מצד חברת-הכנסת גאולה כהן, שבדבריה מטיחה בנו האשמות בשעה שאנחנו פיתחנו, שילבנו, העלינו את רמת החיים, הגדלנו את ההכנסה של ערביי השטחים, עשינו הכול כדי שיהיה מינהל מקומי, אולי מספר אחד יאפשר להבין כמה דבר רים; מתוך 10,500 עובדי מינהל בשטחים האלה רק

חוברת י"א, ישיבה נ"ט

— חוק להארכת תקפו של תקנות שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת הגולן, סיני ודרום סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (צפורי, סבירור, ידלין, שחל, אלוו, מילוא, י. שמיר, אולמרט, טולידאנו, ארבל-אלמוזילנו) —

מדידי צפורי (הליכוד) :

האם הסכימו המצרים אי פעם לדיוקים קודם לכן ?

מנחם סבירור (הליכוד) :

מה נושא הדיון ?

אהרן ידלין (המערך) :
השטחים המוחזקים.

משה שחל (המערך) :

חבר-הכנסת סבירור, אולי לא נעים לשמוע את האמת, אבל אלה עובדות.

הנשיא סאדאת, בפגישה שהיתה לו עם סיעת המערך, אמר דברים שכאלו היו תשובה לדברים שציטטתי מפי מר בגין כאשר היה חבר כנסת. בתשובה לאלה הטוענים שהשינוי שחל אצל סאדאת בא רק אחרי 17 במאי, הוא אמר כי התהליך לא החל מהזמן שטוענים לו אלא מיד לאחר מלחמת אוקטובר 1973. ואלה היו דבריו: "because the peace process that we started together after the October 1973 war was started by Mrs. Meir, when we concluded the first disengagement agreement."

ברצוני לסיים את דברי בשאלה אחת: מה אם באים אלינו בטענות? אני אצטט את דבריו של חבר שהוא בודאי אמין עליכם, ד"ר ישראל אלדד: מה הוא אמר על מה שעשו הממשלות הקודמות ועל מה שאתם עושים.

יגאל אלוו (המערך) :

אולי ד"ר אלדד אמין עליהם, אבל הם אינם אמינים עליי.

רנני מילוא (הליכוד) :

חבר-הכנסת שחל, ומנים טובים הגיעו — אתה מצטט מעל במת הכנסת את דבריו של ד"ר אלדד ?

משה שחל (המערך) :

במאמר מיום 16 בדצמבר 1977, בעתון "ידיעות אחרונות", כתב ד"ר אלדד: "מן הראוי להזהיר מפני אפשרות אבסורדית זו שקשה להעלותה על הדעת. ההיסטוריה תתמה או תלגלג אם, חלילה, תתרחש המפלט מרצון: העוצמה הגיאופוליטית שמפא"י הקימה אותה, בשלטונו של בגין עלולה להתפרק." תודה רבה.

חיימר י. שמיר :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אולמרט, ואחריו — לחבר-הכנסת שובל.

אהוד אולמרט (הליכוד) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הואיל וזה הדיון הראשון שאני משתתף בו במסגרת הצעת חוק שמעלה שר המשפטים החדש, ברצוני לנצל את ההזדמנות ולומר לו מלה של איחולים. אישית, לא הייתי בין אלה שתמכו בשעתו, בדיון שהתקיים אצלנו, בצירוף ד"ש לממשלה. אבל באשר היא הצטרפה, אני סבור שהבחירה של שר המשפטים היא בחירה טובה; אני סבור שהשר ניהן בכישוריים הדרושים להעלות בתפקידו ואני מנצל את ההזדמנות כדי לאחל לו שאכן יצליח.

שמאל טולידאנו (התנועה הדמוקרטית לשינוי) :
תגיד מלה טובה על 15 חברי כנסת שקיבלתם. גם הם טובים.

אהוד אולמרט (הליכוד) :

אינני מציע לערוב שמחה בשמחה. במקרה זה לא דנים בכל 15 החברים אלא במרכיב חבר כנסת אחד. כל אחד במועדו. מכל מקום, אני מאחל לשר המשפטים הצלחה במילוי תפקידו.

אדוני היושב-ראש, להצעת חוק זו יש היסטוריה בדיוני הכנסת. אני זוכר ימים שבהם הדיונים בנושא זה היו סוערים מאוד בהית, אבל בהחלט בכיוונים הפוכים. אין טעם להתכחש או להעלים את העובדה שבמשך שנים רבות תמכו נציגי הליכוד, על סיעותיהם וחטיבותיהם השונות בעבר, בביטולו של החוק הזה כדי שאפשר יהיה להחיל את החוק הישראלי על השטחים, דהיינו על יהודה, שומרון ורצועת-עזה. אולם, בניגוד לתביעה הזאת שהושמעה במשך שנים היתה עמדה נחרצת של המערך ששללה אפשרות זו, תוך שימוש כרוך הפארלאמנטארי שממנו היא נהנתה.

אדוני היושב-ראש, ייתכן מאוד שאילו קיבלנו את ההצעה הזאת בשעת שהיתה יפה לה, כלומר מיד ב-1967, ואילו היינו מחילים את החוק הישראלי לא רק על ירושלים כי אם על כל השטחים — ייתכן מאוד שהרבה דברים, אשר נתהוו בשטחים האלה במשך שנים, היו מתהווים בצורה שונה לחלוטין. גם ייתכן שכל המלל הרב שהשמיע כאן חבר-הכנסת שחל היה נחסך ממנו ומי אתנו, אילו אכן היתה נרקמת מציאות מסויימת במשך כל אותן השנים.

אולם, אדוני היושב-ראש, העובדה שאנו הגענו למצב שבו אנו נתונים היום אינה סיבה שבגללה צריך חבר-הכנסת שחל להתגאות במשהו. ההיפך הוא הנכון. אלמלא היתה ממשלת המערך משאירה את השטחים במצב נזיל כזה כפי שהיא משאירה אותם במשך שנים; אלמלא היתה ממשלת המערך מונעת במשך שנים קבוע עת עובדות שלא היה ניתן לשנותן — הרי לכל המצביאות במזרח התיכון, לכל שאלת השטחים, לכל שאלת הקשר שלנו עם שטחי יהודה ושומרון היו אף פרספקטיבה שונה וממדים שונים לחלוטין.

שרשנא ארבל-אלמוזילנו (המערך) :
מה הייתם מחזירים היום ?

אהוד אולמרט (הליכוד) :

סלחי לי גברתי. ראשית, אף אחד לא מחזיר ביהודה ושומרון אפילו מטר אחד.

יגאל אלוו (המערך) :

את כל יהודה ושומרון.

אהוד אולמרט (הליכוד) :

אדוני היושב-ראש, הנה ניצב לפנינו, במרכז האולם, אבי הפאראדוקס המדיני, חבר-הכנסת יגאל אלוו. הוא תוקף את ראש-הממשלה מר מנחם בגין על כך שתכנינו, המתנגדת לנסיגת כוחות צה"ל מיהודה ושומרון, היא תכנית הרת סכנות. זאת, בשעה שהוא אבי התכנית הנקראת "תכנית-אלון", הכוללת בתוכה נסיגה מחלקים נכבדים ביהודה ושומרון. את הפאראדוקס הזה אני לא מצליח להבין, אפילו מבחינה אינטלקטואלית.

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת הגולן, סיני ודרום סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (אלון, אולמרט, שחל, ארבל-אלמוזילינו, רוזוליו, משל, י. שמיר, סבידור) —

יגאל אלון (המערך) :

הוא הוליד שולל את אנשי סיעתו. מבקרים אותו אנשי מפלגתו.

אהוד אולמרט (הליכוד) :

אתה רוצה שאני אעשה אתך תחרות בחוות-דעת מפלגתיות ? אתה רוצה שאני אביא עליך חוות-דעת של אנשי מפלגתך ? אני בטוח שתרגיש הרבה יותר גרוע ממה שמרגיש ראש הממשלה. לכן, אל תעשה אתי תחרות.

ירוחם משל (המערך) :

אני לא מבין על מה הדיון היום — האם הדיון הוא על תכנית-אלון או על תכניות והצעות ראש הממשלה ? הרי הדיון המדיני יתקיים ביום רביעי.

אהוד אולמרט (הליכוד) :

אילו היית מאזין בסבלנות, מר משל, ואילו חבריך לא היו קוטעים כל משפט שני שלי, אפשר היה לטעון במשפט אחד שלם. אבל לא שמעתי את השאלה שלך ואני מוכן שתחזור עליה.

ח'יר י. שמיר :

חבר-הכנסת אולמרט, אני מבקש להמשיך.

אהוד אולמרט (הליכוד) :

אני שב ואומר : קל מאוד היום לבוא ולהטיף מוסר. חבר-הכנסת שחל חושב שהזכרון של חברי הכנסת כאן קצר או לא קיים בכלל והוא נוטל לעצמו מונופול על כל אותם נושאים הראויים, ללא ספק, לשבח, כמו נושא המדיניות הגשרים הפתוחים, שהחל בשעה שמרכיבים מרכיבים של הליכוד והיום ישבו בממשלה והיו חלק מן המדיניות הזאת.

משה שחל (המערך) :

הם התנגדו.

אהוד אולמרט (הליכוד) :

תסלח לי. עלי-פי האמת ההיסטורית אני חייב לציין שמכל המרכיבים, שהרכיבו בעבר את הליכוד המקורי, היה המרכז החפשי — היום זה חלק מד"ש — הגורם היחיד אז, ואני נמנית עמו, שהתנגד למדיניות הגשרים הפתוחים. חבר-הכנסת בגין, בהיותו שר בממשלת הליכוד הלאומי, תמך במדיניות זו, ועמו גח"ל שהוא המרכיב המרכזי של הליכוד.

משה שחל (המערך) :

אתם מחליפים מפלגות בתדירות כזאת שקשה להבין חזן מי ליכוד ומי לא ליכוד.

אהוד אולמרט (הליכוד) :

יפה, יפה. אנחנו לא עוסקים כאן בהתחכמויות.

(ק ר י א ה : ואתה, חבר-הכנסת שחל, צריך לחפש מפלגה — —)

מנחם סבידור (הליכוד) :

חבר-הכנסת שחל, הסתכל ותראה מה קרה למפלגה שלך. תראה מה נהיה ממנה, תראה איפה נמצאים חבריך משמאל ומימין.

יגאל אלון (המערך) :

איפה שמעת אותי מדבר על זה ?

אהוד אולמרט (הליכוד) :

אתה שואל אותי איפה שמעתי או אתה מכחיש שאמרת ?

יגאל אלון (המערך) :

אתה אינך במעמד של חוקר שלי. תחקור אחרים.

אהוד אולמרט (הליכוד) :

גם אתה לא במעמד של חוקר שלי.

יגאל אלון (המערך) :

כשאני הצעתי לפני עשר שנים ממשל עצמי, תקף אותי מר בגין בשצף קצף. אבל אני מעריך את העובדה שהוא לומד מן ההיסטוריה.

אהוד אולמרט (הליכוד) :

חבר-הכנסת אלון, הצעת הממשל העצמי, שהעלה ראש-הממשלה מר בגין, באה לתקן את הטעות האומרת ללות שאתה והממשלה שהיית חבר בה עשיתם במשך שנים. אלמלא עשיתם את הטעויות הללו — — —

משה שחל (המערך) :

אתה חסר תבונה פוליטית.

שושנה ארבל-אלמוזילינו (המערך) :

מר בגין עושה עכשיו טעויות הרבה יותר גדולות.

אהוד אולמרט (הליכוד) :

את צריכה להחליט : אם התכנית הזאת היא טעות — הרי היא לא היתה כל כך מחוכמת כשיגאל אלון הציע אותה. תחליטו, אחת מן השתיים. כשיגאל אלון הציע את התכנית לפני עשר שנים, ניתן היה להחיל את החוק הישראלי ולקבוע עובדות. שוב, עם כל הכבוד לך ול-חברייך, עליכם להסתגל לכך שעל הטעויות שלכם לא תקבלו שבחים.

דינאל רוזוליו (המערך) :

השיטה לגלגל על המערך את הטעויות שלכם לא תצלח.

יגאל אלון (המערך) :

אל תחקה את מורך. אל תהיה גם אתה מורה.

משה שחל (המערך) :

חבר-הכנסת אולמרט, קצת צניעות וענווה.

אהוד אולמרט (הליכוד) :

אני מציע לך לא להטיף לי מוסר. שמענו את נאומך. שמענו את דבריך ואנו נשמיע את דברנו. אתה לא תפחיד אותנו ולא תטסט אותנו אם תטיף לנו מוסר. תקשיב לדברי בסבלנות.

אני לא מבין את הדיאלקטיקה המזוהה של אנשי המערך. הם מחקפים את ראש הממשלה על ויתוריו הא-דירים ביהודה ושומרון — — —

שושנה ארבל-אלמוזילינו (המערך) :

ומה על סיני ?

חברת י"א, ישיבה ב"ט

— חוק להארכת תקפו של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת הגולן, סיני ודרום סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (י. שמיר זורע, אולמרט, רוזווליו, אמיר, שובל) —

היו"ר י. שמיר :

חברת-הכנסת סבידור וחברת-הכנסת שחל, גא לאפשר לנואם לסיים את נאומו.

מאיר זורע (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
זה רצוני.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אין ספק שהשאלה הזאת של המשך תקפו של תקנות-שעת-חירום עולה היום בנסיבות שבהן לא עלתה מעולם. אני אישית מודה ומתוודה ש-תמכתי בעבר בהחלת החוק הישראלי ביהודה ושומרון. הנה ממשלת המערך, משום שלא היה לי אמון מינימאלי שהממשלה ההיא, בהגיע רגע מבחן, תמנע נסיגה כוללת מיהודה ושומרון, כפי שהיא התחייבה לה בצורה זו או אחרת. לכן, השאלה של החלת החוק עמדה כנגד מדיניות שתמכה בפשרה ובנסיגה בצורה חד-משמעית. היום שאלה זו עולה בקונטקסט מיוחד במינו, בקונטקסט שבו מדובר בפעם הראשונה באפשרות של חתימת חווי שלום מל-איים עם ארצות ערב, בקונטקסט זה, הברירה העומדת היום לפני הכנסת והממשלה היא לא הברירה שעמדה בתקופת המערך — בין נסיגה מן השטחים הללו והפסקת מדינת ישראל לבין מדינה פלשתינאית או מדינה פלשתינאית-ירדנית, כלשונכם — כי אם האפשרות של אי-מימושה המלא של זכות הריבונות שלנו, במסגרת תכניתו של ראש הממשלה, תוך כדי המשך תנופת ההתנחלות בשטחים, לרבות המשך הנוכחות המלאה של צה"ל.

דניאל רוזווליו (המערך):

עוד מעט תצטרך להגיד שבגללנו זה לא התממש.

יעקב זאק אמיר (המערך):

אתה עלול לסבך את הממשלה עם — —

היו"ר י. שמיר :

חברת-הכנסת אמיר, גא לאפשר לחברת-הכנסת אולמרט לסיים.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, השאלה היום עולה בקונטקסט של סיכוי ממשי להגיע לחווי שלום, תוך כדי הבטחת ההתנחלות ביהודה ושומרון בכל חלקיהם, תוך כדי המשך הנוכחות של צה"ל בכל חלקי יהודה ושומרון, ולכן — מניעת נסיגה משטחים אלה. בנתונים אלה, השאלה היום היא אם צריך להגיע למימוש מלא של זכות הריבונות שלנו או להמשיך את המצב הקבוע בתקנות הללו ולקדם את הסיכוי, עם כל הקושי הכרוך בדבר — הייתי אומר: עם כל הכאב הכרוך בדבר לאנשים התומכים בהחלת החוק במלואה. אני סבור שאין מנוס אלא לתמוך בהצעה זו ועל כן אני מציע להעביר אותה לוועדה.

היו"ר י. שמיר :

רשות הדיבור לחברת-הכנסת שובל, ואחרי — לחברת-הכנסת רוזווליו.

זלמן שובל (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית כול, אני רוצה לברך את ראש הממשלה, את שר החוץ ואת שר

הבטחון בשבועם מאיסמאעיליה ולברך את הממשלה על היזמה המדינית החשובה שיוזמה בשבועות האחרונים.

בצד הברכה, אין ספק שאנחנו מצווים לשמור על שיקולי-הדעת, על צלילות הדעת, ולהבין שאנחנו מציעים לקבל או לקחת על עצמנו סיכון גדול מאוד, סיכון מרי-חיק-לכת מאוד, כמעט סיכון טוטאלי, בגזרה אחת — כמובן, במסגרת של חוזה שלום, ואינני מזלזל בכך, זה הבדל חשוב — תמורת סיכוי, גם כן חשוב מאוד, להשיג, במידה אופטימאלית עד כמה שאפשר, את מטרי-הינו הלאומיות בגזרה אחת, כלומר ביהודה ושומרון.

אני אישית תומך גם ביוזמה וגם בנטילת הסיכון. אבל השאלה שבצטרך לשאול את עצמנו ולחזור ולשאול את עצמנו, אנחנו ומנהלי המשא-ומתן, מדי רגע ברגע היא השאלה אם באמת אותו סיכון שכולנו מבינים אותו — כי הסיכון הוא שבחזית הדרומית אנחנו חוזרים, למעשה, למצב שהיה קיים ב-1967 כערב מלחמת ששת הימים, אולי בנסיבות עוד פחות טובות, בהבדל הגדול שיהיה חוזה שלום בינינו לבין מצרים, וזו מטרה לא מבוטלת — יוצדק הלכה למעשה עליי הדברים שיתרחשו בשנים הקרובות, ובעתיד בכלל, ביהודה ושומרון, שהם לב לבנה של המדינה. אני רוצה לקוות שכן.

אם אנחנו מדברים על יהודה ושומרון — ולא מתוך רצון נגנח זה את זה על מחילי העבר, על מצעים ועל מה שזה אומר וזה אומר, אלא מתוך גישה עניינית — דומני שבאופן היפותטי יש כמה אפשרויות: יש אפשרות של החלת החוק הישראלי כולו על יהודה ושומרון כולם, שניהם יחד, מה שנקרא בפי העם "סיפוח". לפי עניית דעתי, הסיכוי לאפשרות זו הוא אפס. מבלי להיכנס לווי-כוח אם זה רצוני מבחינה ישראלית, יש האפשרות ההיפוטית השנייה, שיישורן החוייב במסירת כל השטחים תוך הקמת מדינה פלשתינאית. הסיכוי לאפשרות זאת, לדעתי ולשמחתי, הוא אפס. יש אפשרות שלישית: פשרה טרי-טוריאלי, מבחינה היפותטית. יש לה כמה וכמה מעלות רציניות: יש לה מגרעות רציניות. באופן מעשי, ב-1977, ביום הזה, בזמן הזה, בעת הזאת, הסיכוי הזה איננו קיים. במעשה איננו קיים, במציאות איננו קיים. לא רק שהממשלה איננה מוכנה לכך אלא שאין שום גורם ערבי, יהיה המתון ביותר או הקיצוני ביותר, המוכן לדבר אתנו על פשרה כטריטוריאלי ביהודה ובשומרון. ולכן אין בכלל אפשרות אחרת — אלא אם כן אנחנו רוצים להשאיר את הדברים ללא כל יומה מצדנו — אין בכלל אפשרות אחרת אלא אותה דרך אשר הגדרתי אותה במקום אחר ובזמן אחר כנסינו של ריבוע המעגל: לנסות להשיג את המטרת הבטחוניות העיקריות של מדינת ישראל; להמציא פתרון שיהיה מקובל, או אפשר שיהיה מקובל, על נשיא מצרים, במכלול היחסים בינינו ובמכ-לול יחסינו עם העולם הערבי והעולם הגדול; ולמנוע הקמת מדינה פלשתינאית נפרדת, שלישית, תוך כדי הכנסת תוכן עמוק יותר לשאיפות של ערביי ארץ-ישראל לחיים עצמיים משלהם.

אינני רוצה לומר שהפתרון כפי שפורסם, הפתרון המוצע עליי-ממשלת ישראל, אין בו סכנות ושאינו חשש שדווקא דרך זו של "סלף-רול" — אם אנחנו לא ניוס יומות חשובות מצדנו — לא תיהפך בעל כרחנו לאותו פתרון שאנחנו רוצים למנוע אותו. יש סכנה כזאת; והי-דבר תלוי, לפי דעתי, במידה לא קטנה במה שאנחנו היהודים נעשה במשך התקופה הזאת, במשך חמש או

— חוק להארכת תקופת של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת הגולן, סיני ודרום סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (שובל, י. שמיר, רוזוולין, ידלין) —

במשאיומתן — דווקא בימים אלה יש צורך לזכור ולהזכיר כי המתיישבים, היושבים באותם אזורים שתקנות-החירום האלה דנו בהם, נטלו על עצמם, בהקמת ישובים מעבר ל"קו הירוק", את על האחריות הלאומית לעיצוב ול-ייצוב גבולות הבטחון של מדינת ישראל.

בגישתנו למשאיומתן לשלום בין ישראל ושכנותיה, שכולנו מצפים לסיומו החיובי, הננו מקווים כי לא נטוש אחד התנאים ההכרחיים לקיומה של המדינה — והוא שמדינת ישראל, בנכונותה לשלום ובנכונותה לוותורים טריטוריאליים, תתקיים בגבולות בטחון ההכרחיים לקיומה של המדינה והמבטיחים את השלום.

חברי הכנסת, הנסיון הציוני מורה לנו כי הבעיה איננה נעוצה בשאלה שאנו נשאלים לפעמים: עד מתי נרוץ עם בתי-הילדים שלנו לגבולות? — כי אם בשאלה שגבולות המדינה ייעצרו ליד ישובינו ומשקינן, הכוללים משק, חברה, בית-חיים לילדים, למבוגרים ולזקנים. זאת ניתן ללמוד עליידי בחינת כל תולדות הציונות ותולדות החלוקות בארץ הזאת. לכן חיוני המאבק שהישובים ייכילו בתוהמי מדינת ישראל, במסגרת מאבקה של ישראל לגבולות בנייה-הגנה כמרכיב הכרחי בגבולות השלום. ישובינו אינם מפריעים לשלום אלא הם מרכיב הכרחי לקיום שלום אמת בריקיימא.

חברי הכנסת, לא מקרה הוא כי תנועות ההתיישבות הלכו יד ביד עם הממשלה הקודמת בכך שקיימו מדיניות ההתיישבותיות היוצרת חפיפה בין גבולות השלום ואזורי ההתיישבות. כשם שאין זה מקרה כי תנועות ההתיישבות נמנעו מלכלול לאזורים מרובי אוכלוסיה ערבית, לאזורים שיישוב בהם פירושו היה שליטה על אוכלוסיות ערביות גדולות. בשליטה היתה סכנה לאופייה היהודי של מדינת ישראל, באשר המתיישבים היו מפריעים למקומות ול-אזורים להגיע למשאיומתן ולהסדר שלום עם שכנינו. זהו ההבדל העקרוני בין מעשי ההתנחלות של "גוש אמונים" והפתרונות הדחוקים שהממשלה הנוכחית מצאה להם לבין התפיסה וההגשמה ההתיישבותיות של תנועות ההתיישבות.

חברי הכנסת, אני קורא מעל במה זו למתיישבים שהלכו בשליחותנו: היאחזותכם ומאבקכם באותם אזורים — אזורים הבאים להבטיח גבולות שלום ולא באים לסתור אפשרות של שלום ולא באים לגרום לשליטה על אוכלוסיה ערבית גדולה — מחזקים את מדינת ישראל ומסייעים לשלום, באשר הם מעצבים ומייצבים את גבולות השלום בנייה-הגנה של ישראל. דברים אלה, אדוני היושב-ראש וחברי הכנסת, יש לומר בקשר לדיון שבו אנו דנים היום.

היו"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ידלין, ואחריו — חבר-הכנסת אלוני.

אהרן ידלין (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מצטער שחבר-הכנסת אולמרט לא נשאר בדיון. אני אישית אינני תוקף אף אחד מאנשי הליכוד על שינוי בעמדתו. בוודאי שאינני תוקף את ראש הממשלה על שינוי בעמדתו.

לחבר-הכנסת רוני מילוא, שקרא קריאת-ביניים, רוצה אני לומר: נכון הדבר שהיינו סבורים שממשלה בראשותו של בגין תוביל את הדברים למבוי סתום.

עשר השנים הקרובות. ואולי אנחנו צריכים להתייחס אל ההצעה הזאת, בין שהיא נקראת "פונקציונאלית" ובין שאינה נקראת כך, כאל מעין חגורת בטחון בזמן — לא חגורת בטחון בשטח דווקא אלא חגורת בטחון בזמן, רצועת הפרדה בזמן, שתאפשר לנו כעבור כך וכך שנים לשבת עוד פעם עם שכנינו ואולי לנסות להגיע גם לפת-רונות אחרים. ייתכן שזאת מטרתה של הצעה זאת; ואני הייתי מברך אילו זאת היתה מטרתה של ההצעה הזאת: ללמוד לחיות חיים משותפים, יהודים וערבים יחד; אז אולי נגיע למסקנה, כעבור חמש או עשר שנים, שצריך לנסות את אחד הפתרונות שאיננו יכולים לנסותם היום בגלל סיבות שהזכרתי.

לכן הדרך הזאת היא בוודאי הדרך הרצויה, ואולי הדרך האפשרית היחידה; וקשה לי להבין את ההתקפות — לא בפי כולם, וחלילה — של כמה מאנשי המערך על רעיון שהם בעצמם — אינני נכנס לפרט זה או אחר — בעצם תומכים בו. גם אינני מבין את הטענה: הנה גם אנחנו הצענו, או מישוהו אצלנו הציע, לפני שנים פתרון כזה או אחר הדומה לתכנית הנוכחית של ממשלת ישראל. נכון שהרעיון או העקרון היסודי לא נולד דווקא עכשיו. אם כן, תאשימו את עצמכם, רבותי. גדולתה של הממלכה הזאת וגדולתו של ראש הממשלה הנוכחי בכך שנתנו לרעיון הזה ללבוש עור וגידים. הנמשלות הקודמות של מדינת ישראל אולי שמעו על רעיונות מסוג זה מפי אחד מחבריהן, אך לא נתנו לרעיון הזה אפשרות להתממש. אבל אין זה משנה את הגישה היסודית.

מכל מקום, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אינני רוצה לחזור על דברים שהם קצת נדושים, אבל הם אינם חשובים פחות ואינם נכונים פחות היום מאשר היו בזמנו, כאשר נאמרו. חשוב מה שנעשה אנחנו היהודים. שום פתרון אין לו משמעות לטווח ארוך אם לא נמלא אותו. אני מאמין שההתיישבויות וההתנחלויות ממלאות תפקיד לאומי ממדרגה ראשונה. אני מאמין שמדינת ישראל קמה במידה רבה בזכות ההתיישבות העברית. אם נשאיר את השטחים האלה ריקים מתיכון, ריקים מיהודים, כל פתרון שנקבל אותו על-יד שולחן הדיונים לא יהיה שווה בסופו של חשבון.

לכן נדמה לי שדווקא עכשיו ייתכן שהחלה שעה חדשה, ייתכן שהחל עידן חדש של הגשמה ציונית יותר מאשר בשנים הקודמות; וזה תלוי במידה לא קטנה בנו, בעם ישראל.

היו"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת רוזוולין, ואחריו — לחבר-הכנסת ידלין.

דניאל רוזוולין (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בוודאי מקרה הוא, אך ייתכן שזה מקרה לא עיוור, כי אנו דנים בתקנות-שעת-חירום אלה דווקא היום, בעת משאיומת עם מצי-רים, הכולל את המשאיומת על סיני והצהרות הכוונות והגשת התכניות על יהודה ושומרון עליידי ראש הממשלה.

חברי הכנסת, נטלתי את רשות הדיבור בסעיף זה משום שנראה לי שדווקא בימים אלה, כשאיהבהירות מרובה וכן מרובות התקוות לשלום והחרדה לגבי המשאיומת וצורתו — ובחלקו נעוץ הדבר בעובדה שנמנע עד עתה דיון רציני על תכניות השלום המוגשות בשמנו

חבורת י"א, ישיבה ג"ט

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת הגולן, סיני, ודרום סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (ידלין, אלגרבל, פעיל, ביטון) —

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אני רוצה להביע פה את דעתי: לתרגם את המלה "ארץ-ישראל" ל"פלשתינ" זו שטות מדעית ממדרגה רא-שונה.

אהרן ידלין (המערכ):

עכשיו אני מדבר ולא אתה. אל תפריע לי. אני לא הייתי מתרגם את המלה "ארץ-ישראל" לאנגלית. אני לא רוצה של העם היהודי. מה הוויכוח בינינו? — אנחנו אומרים שבגבולות ארץ-ישראל הריאלית בסוף שנות ה-70 ייקבעו על-ידי מספר היהודים בארץ-ישראל, ייקבעו על-ידי אופי הפשרות והוויתורים המתחייבים מתהליך של שלום אמת ומנהיגול נכון של המשא-ומתן. לכן אני מברך על חלק מהוויתורים. אני רק לא שבע רצון מנהיגול המשא-ומתן.

כאשר עוב בגין את ממשלת הליכוד הלאומי הוא הוציא את התורה שבעל-פה של המערך, שבה נאמר כי על ישראל להוסיף לעמוד בשארם א-שייך ולקיים בשליטתה רצף יבשתי מהמקום ההוא עד לאילת. מר בגין הזהיר מפני מצב שבו מינימום זה של המערך ייהפך למאקסימום. מה הוא עשה עכשיו? — הלך בווייתורים מעבר לתורה שבעל-פה: הוא אפילו לא התעקש על המאקסימום של המערך, הוא שינה את החלטת הממשלה בעניין שארם א-שייך. על כך אני חולק. לא שלא נוותר על כל סיני. חבר-הכנסת משה שמיר מדיע שאם לא נחזיק בכל סיני יהיה אסון למדינה.

צירלי ביטון (התזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מה קורה לכם, חבר-הכנסת ידלין? כל המערך הפך לחזית הסירוב.

אהרן ידלין (המערכ):

אנחנו לא חזית הסירוב. אני לא רוצה להחזיק בכל סיני, אני לא רוצה להחזיק בשטחים המאולסים באוכ-לוסיה ערבית, אני מוכן לווייתורים. אבל יש דברים בסיני שצריך להחזיק בהם אם רוצים גבולות בטוחים ליש-ראל. אם מניחים שבעוד חמש שנים ידברו על גורל הגדה מחדש ואנחנו נהיה בגבול הבין-לאומי בסיני, יהיה לנו אז פחות כוח מיקוח.

יש איפוא ויתורים שאני חולק עליהם: יש להיאבק על ריבונות ישראלית בפיתח-ת-רפיח ובימית. כאשר לחוק עצמו, אינני מתנגד לחוק המוצע. החוק הזה הוא חוק המשך לחוקים שהביאו ממשלות בהנהגת המערך. אני גם לא מתנגד לשימוש במלים עבריות, כבוד שר המש-פטים, מלים עבריות יפות ונחמדות. אני נגד המשחק במלים והוויתור על עניינים. בואת אני חולק על ראש הממשלה. מה הגושפנקה שנתן ראש הממשלה לתרגום המושג "ארץ-ישראל" ל"Palestine"? לא צריך היה ל"השלים עם זה בכלל. התרגום של "ארץ-ישראל" הוא "Land of Israel". מהגושפנקה הזאת גובע משחק מלים מוזר — שאני יהודי פלשתינאי; אינני יהודי פלשתינאי. אני יהודי ארץ-ישראלי; עכשיו אני יהודי ישראלי.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

גם אני.

אהרן ידלין (המערכ):

יש ערבים שהם אזרחי ישראל והם ערבים ישראליים;

אבל בנינו זאת על ההנחה שמנחם בגין יהיה נאמן לעק-רונותיו. זכרנו את נאואו כאשר פרש, בניגוד לרצוננו, מממשלת הליכוד הלאומי; זכרנו את נאואו יפה יפה, כי היה זה נאום מאוד אנושי, שבו הוא חלק שבחים לראש-הממשלה לשעבר אשכול ז"ל ולראש-הממשלה לשעבר הגברת מאיר, חיבדל לחיים ארוכים. הוא גם הבטיח שה-ימים שבהם ישבו יחד בממשלה יהיו ימים שלא יישכחו והם ישיפיעו על אורת החיים בבית הזה. אנחנו חשבנו שכאשר יעלה ראש הממשלה לשלטון הוא יהיה נאמן לעקרונותיו, ימשיך להתנגד להשתתת מדינית ישראל על החלטת מועצת הבטחון 242, לא יוציא מהפה את המלה "נסיגה", לא ירצה להכיר במושג של ערבים פלש-תינאיים. אמרנו שאם זאת תהיה המדיניות יהיה מבוי-סותם.

מרדכי אלגרבל (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

אבל הוא מדבר על ערביי ארץ-ישראל ולא על-ער-בים פלשתינאים.

אהרן ידלין (המערכ):

עד אגיע לערביי ארץ ישראל. הוא מדבר באנגלית על "Palestinian Arabs". אבל אני, למשל, זכרתי שהוא אמר, כאשר פרש מהממשלה, ש"מבחינתנו", אני מצטט — מבחינת גח"ל — "מה פירושן של המלים שמו-פיעות בהצעה 242 — "Withdrawal from territories occupied in the 1967 conflict" מושגת "Withdrawal from territories occupied in the 1967 conflict" — פירושן — ויתור על יהודה ועל שומרון; לא על כל שטחי יהודה ושומרון — מרבי-חם, לכל הדעות". כלומר, מר בגין טען שאם ממשלת ישראל תחתום על 242 פירוש הדבר ויתור על מרבית יהודה ושומרון, לפחות. היום אני שמעתי שבמצרים הודהה ראש הממשלה עם 242; והמשמעות של הודהה זו היא ויתור על יהודה ושומרון. איך אמר אז בגין? — סירבנו לומר את המלה "נסיגה". בנאואו ב-4 באוגוסט 1970 הוא עוד אומר על הגברת ראש הממשלה לשעבר: "עוד לפני שבועיים היא אמרה בראיון שהיא מסרבת לומר את המלה 'נסיגה'". ועל כן, לאחר שהיא אמרה את המלה 'נסיגה', מחליט מר בגין לפרוש מהממשלה. עכשיו עומד מר בגין עצמו בראש ממשלה המציעה הצעות מעשיות של נסיגה משטחים.

אין לי טענות אל ראש-הממשלה בגין. אם הוא משנה את עקרונותיו אנתנו מברכים על כך; אחרת היה מבוי-סותם. אני חושב שהסתלקות ראש הממשלה ממצע הליכוד היא תהליך מבורך. הייתי רוצה שיאמץ את כל העמדות של המערך. אני מקווה שבנושא יהודה ושומרון עוד יגיע לכך.

אני מצטער, מאשימים אותנו — כך עשה חבר-הכנסת שילנסקי — שניהלנו מדיניות לא טובה ושאלו היינו מנהלים מדיניות אחרת אפשר היה לתמוך ביתר קלות היום. לא אמת. כמו בתחומים אחרים — בחינוך, בכלכלה ובבטחון — השארנו לממשלה החדשה בראשות בגין נכסים עצומים גם בתחום זה, גם נכסים טריטוריאליים. על חלקם של הנכסים הטריטוריאליים מותר לוותר וצריך לוותר כדי להגיע לשלום. אבל אסור לבזבזם; ועל אח-דים מהם אין לוותר במסגרת מדיניות של הבטחת גבולות בניהגנה למדינת ישראל, גם בחווי שלום.

אין ויכוח בינינו, חבר-הכנסת שילנסקי: ארץ-ישראל היא ארצו של העם היהודי, לרבות יהודה ושומרון.

— חוק להארכת תקפו של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת הגולן, סיני ודרום סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (דילין, י. שמיר, אלוני, יעקבי, ש. תמיר) —

להוכיח בדרך זו שאין מסכמים עם המדיניות שלו; ומדובר בימים הקרובים על תכניות שיש בהן משום החזרת חיילים מהשטח.

שר-המשפטים ש. תמיר:

את היית חברת ממשלה. החוק הזה מוגש על דעת הממשלה, על דעת ראש הממשלה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אני יודעת. לכן אני אומרת שזה משחק ילדותי הבא להפגין מה שאנחנו קוראים "to play safe", להפגין סנטי-מנטים. אין רע בזה כאשר דנים בחוק חדש. אבל, אדוני שר המשפטים, אתה משפטן מעולה ואתה יודע ששעה שאנחנו הולכים מהכללה לפירוט, עשוי הפירוט לאבד חלקים מסוימים. תרשה לי להפנות את תשומת לבך לדבר הבא: אתה מונה אזורים מסוימים — בגלל אותו סנטימנט שאני מבינה אותו, אבל הוא איננו רלבנטי לחוק — ואתה קושר זאת לתחום המדיניות. בחוק זה — כאשר מדובר היה בחלות על כל השטחים המוחזקים על-ידי צה"ל — חסינו כל שטח, בין שהוזכר ובין שלא הוזכר. על-ידי כך, כל חלק שמוחזק על-ידי הצבא מכוסה. עכשיו אתה מונה מקומות. אינך מונה מקומות כמו פת-חתי-רפית. והנה פיתחתי-רפית ההפתחה לאזור העומד בפני עצמו; אינך מונה אזור כמו מרחב-שלמה. מרחב-שלמה ודרום סיני אינם מושג חופף.

שר-המשפטים ש. תמיר:

אם תשאלו אדם אחר בשם אלוני הוא יאמר לך שזה חופף.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
לא חופף. גם לא אותן התקנות שנתת.

שר-המשפטים ש. תמיר:

תשאלו אותן, תשאלו את ראובן אלוני.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

על כל פנים, ברגע שאתה נותן פירוט, נדמה לי שאנחנו מכבידים ויוצרים את מה שאיננו אוהבים במשפט, מה עוד שזה לא נחוץ למשפט. כל הפירוטים יוצרים סכנה שמא חסר משהו. תמיד צריך להוסיף אחריהם "וכו...". כאשר אתה נכנס לפירוטים, אתה מוכרח להכניס התוספת הזאת שמא משהו הושמט. וזאת, שעה שהניסוח של החוק, לצורך החוק, נתן את התשובה במלואה, גם לסנטימנטים שישנם, וישנם, והם מוצדקים — שע-ליהם נדון בדיון המדיני.

זאת ועוד: לא ברור לי על שום מה יש להאריך את החוק בשנתיים דווקא בעיצומם של ההליכים שאנחנו נמצאים בהם דווקא בתחום ההליכים שאנו נמצאים בהם היום במשאומן עם מצרים. האם גם זה איזה שהוא משחק שלנו עם עצמנו, משחק של חוסר בגרות? מדוע לא מספיקה שנה אחת? אפשר להאריך תקנות-שעת-חירום — איננו חסידים כל כך גדולים של תקנות כאלה — ואני יודעת ששר המשפטים הנוכחי הוא אחד מה"אנשים" לכל צורות של תקנות-שעת-חירום. על כן, לשם מה להביא את ההארכה לשנתיים? ייתכן מאוד שהמפה הפוליטית שלנו תהיה שונה בעוד שנה. אני חושבת שמועד סביר הוא מועד של שנה, מה עוד שאיננו אצים חשים להרחיב תקנות-שעת-חירום לכל עניין אחר. לכן

יש ערבים שאינם ישראליים ואנחנו מתווכחים ביניהם אם עדיף שיהיו ישראליים, או ירדניים או פלשתינאיים. אני אומר שעדיף שיהיו ירדניים. מי שמתעקש על "Palestinian Arabs" ונותן להם אוטונומיה, שאינה קשור רה לירדן, יביא אותם לכך שיהיו ערבים פלשתינאיים במדינה פלשתינאית נפרדת.

המשחק במלים לא משנה את המציאות. והוא הדין בטעות הקשה של תיאור השלטון הישראלי כהמשך לשל-טון העותמאני, האנגלי, הירדני. השלטון היהודי הוא שלטון אחר. לשלטון היהודי יש זכות על ארץ-ישראל. השאלה היא רק אם אפשר ורצוי לממש את הזכות. האם הנדיבות תתחיל ברגע שניתן אוטונומיה לערבי השטחים? הנדיבות לגבי הערבים ביהודה ושומרון התחילה במפעלי הפיתוח שלנו, במהפכה הירוקה, בחקלאות, בסדרי מינהל תקינים עם מינומום ביורוקרטיה ישראלית בשטחים, ב-חינוך שבו לא התערבנו. למעלה מעשר שנים יש מדיניות נדיבה של ממשלה ישראל כלפי הערבים בשטחים. ואילו הממשל העצמי פותח פתח לסכנות מדיניות ואין היא ראשית של נדיבות.

על כן אני מסכים לחוק המוצע. אני גם לא נבהל ממלים עבריות. יש לנו ויכוח מדיני חמור. אני מבין את מצבם הלא-קל של חברי הקואליציה. אני, לפחות, נש-ארת עקבי. לא רציתי רוצה לוותר על ימית ועל שארם-א-שייך. כאשר נגיע לעניין גורל יהודה ושומרון, לא ארצה לוותר על בקעת-הירדן. אתם שנייתם את דעו-תיכם. חלק מן השינוי-רצוי. אבל הטעות הבסיסית של ראש הממשלה היא שבגבול סיני הוא ויתר על גבולות בטוחים ולגבי המזרח הוא ויתר על גבולות מוכרים. וכאשר נצטרך לקבוע את הגבולות במזרח לא יהיו לנו גבולות בטוחים בדרום.

החוק עצמו טוב ואצביע בעדו.

ד"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת אלוני, ואחריה — לחברת-הכנסת וילנר.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מניחה שאף-על-פי שראש הממשלה הוא סולן, הוא יביא את המדי-ניות שלו לוויכוח בכנסת ותהיה לכולנו הזדמנות לדון בתכנית המדינית שראש הממשלה יזום ומציג אותה.

(קריאה: כל הכבוד.)

תרשו לי להתייחס לחוק המונח לפנינו.

נר יעקבי (המערך):

החוק לא רלבנטי.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

החוק לא רלבנטי לדיון. נעשה אותו רלבנטי, כי עליו נדבר. החוק נדון איננו חדש. בשעה שבחוק שאינו חדש נשארות ההערות כמות שהיו ומשנים בהן רק את השם, נשאלת השאלה: לאיזה צורך? שינוי השם ופירוט שמות אינם נותנים שום הוראה סובסטנטיבית חדשה, אין פה שום משמעות לצורך ביצוע החוק. לכן הייתי אומרת שהשינוי הזה בחוק — את החוק צריך להאריך כי פג תקפו — יש בו פרובוקציה. יש בו גילוי ילדותי או אולי הפגנה נגד המדיניות של ראש הממשלה. רוצים

חבורת י"א, ישיבה נ"ט

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת הגולן, סיני ודרום סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (אלוני, י. שמיר, וילנר) —

את זכות ההגדרה העצמית של העם הערבי הפלשטינאי בצד מדינת ישראל ריבונית.

הממשלה אמנם נחקלת בחזית סירוב קיצונית ביו-תר — "גוש אמונים", "ארץ-ישראל השלמה", חלקים בליכוד ובמפלגת העבודה התוקפים את ההצעות, הנציות והבלתי-ריאליות של הממשלה, מצד ימני ונצי עוד יותר. ומה שמאחד אותם הם שלושת הלאומים המפורסמים: "לא" — "לחזרה לקווי 4 ביוני"; "לא" — "למדינה פלש-תינאית"; "ו"לא" — "לאש"פ".

אנחנו חושבים שכל הגישה הזאת של הממשלה היא שהביאה להתבדות הציפיות — של מי שהיו לו — לגבי השיחות באיסמאעיליה. מדיניות הממשלה אינה מה שגולת להביא לשלום. אנחנו מאמינים מפני ההצגה הג-דולה הזאת — הטלוויזיונית, הרדיופנית — שאין לה כסוי בהצעות ריאליות צודקות.

יש כאן שני עמים. מי שבא להציע שלום על בסיס שלילת זכויותיו של העם השני, על בסיס שלילת עצם קיומו, הוא לא בעד שלום. למרות כל הדיבורים הרמים — הוא לא יביא בטחון לישראל, הוא לא יביא שלווה. כשם שמי שיציע לחסל את מדינת ישראל הוא נגד הש-לום, כך מי שמציע לחסל את זכות ההגדרה העצמית של העם הערבי הפלשטינאי הוא נגד השלום; ושום טל-וויזיות ושום הצהרות דמאגוגיות לא יכולות לשנות את העובדה הזאת. רק על בסיס הכרה הדדית אפשר להגיע לשלום: על בסיס הכרת המדינות הערביות ואש"פ בי-ש-ראל ועל בסיס הכרת ישראל בעם הערבי הפלשטינאי, בזכותו להקים מדינה עצמאית בשטחים הפלשטינאיים שנכבשו ב-1967, יחד עם פינוי השטחים המצריים שנכ-בשו ופינוי רמת-הגולן. רק על בסיס זה אפשר להגיע לש-לום.

אנחנו מציעים לכנסת להגיד לממשלה שכל המשחק הזה עם נציגים, כביכול, פלשטינאיים — כגון הבן של ג'עברי מחברון ועורך-הדין שיוכי משכם — הוא לא ציני. ראשי העיריות בגדה המערבית, האיגודים המק-צועיים, אירגוני הנישים, הסטודנטים — כולם תומכים באש"פ, בהקמת מדינה פלשטינאית עצמאית ובשלום עם ישראל. הם לא חזית סירוב. חזית הסירוב לא תומכת בשלום עם ישראל; ואילו אש"פ וגם סוריה — לא רק מצרים ולא רק ירדן — הם בעד שלום עם ישראל. הצרה היא שלום לא יכול לבוא על בסיס של הכרה חד-צדדית בישראל.

לכן, ביחד עם דחיית האלמנטים הקיצוניים ביותר — שבראשם התייצב, למערכה האנטי-אנושית והאנטי-תרבותית הזאת, הסופר משה שמיר — אנחנו רואים צורך חשוב ביותר להתנגד למדיניות הממשלה. מדיניות הממ-שלה אינה מכוונת לשלום צודק וברי-קיימא.

אין כל ספק שהמפתח לשלום הוא בשינוי יסודי במדיניות הישראלית. השלום אפשרי; זה נכון. השלום רוצה בשלום, גם העם הישראלי וגם העם המצרי וגם כל העמים הערביים. ושלום כזה, שלום ריאלי, שלום צודק לכל העמים אפשר להשיג בוועידת השלום ב'נבה — בלי תככים, בלי קנוניות, בלי הסכמים נפרדים. הסכם כולל ניתן להשיג ב'נבה, בהשתתפות כל הצדדים בסיכסוך, לרבות אש"פ כנציגות העם הפלשטינאי, בח-סות האו"ם, כשארצות-הברית וברית-המועצות ביחד משמ-שות כיושב-ראש.

אני מציעה לאשר את החוק כמות שהוא, בלי פירוט, כי יש בו כסוי מלא; ושנית, הייתי מציעה שההארכה תהיה לשנה אחת, ולשנה אחת בלבד.

היו"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת וילנר, ואחריו — חבר הכנסת גוף.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו נצביע נגד הארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום לגבי השטחים הכ-בושים, המפורטים לראשונה: יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת-הגולן, סיני ודרום סיני. אנחנו נתנגד להמשך קיום החוק מכמה סיבות: ראשית, איננו מכירים בחוקיות ה-כיבוש; שנית, אנחנו מתנגדים לתקנות-שעת-חירום; שלישית, מבחינה פוליטית, הארכת החוקף לשנתיים נוס-פות היא צעד מכוון נגד מאמצי השלום.

היום, באופן טבעי, תשומת-הלב של הקהל מכוונת לשיחות שהתקיימו באיסמאעיליה. לחוגים שונים היו ציפיות. מי שהסתכל הבוקר בעתונים, גם בעתוני הצה-רים, ראה כותרות כאלה: "יוסכם על עקרונות השלום", "הכינו הצעת יסודות השלום" וכדומה. והנה התקיימה הבוקר מסיבת העתונאים של בגין וסאדאת לסיכום שיחות איסמאעיליות והתברר שאל הוסכם אלא על העובדה שיש חילוקי-דעות מהותיים, כפי שהוגדר, בקשר לעתיד הגדה המערבית ורצועת-עזה; ושנקבעו שתי ועדות: פוליטית, בראשות שרי החוץ; וצבאית, בראשות שרי הבטחון.

מדוע נכשל המשא-ומתן באיסמאעיליה? מדוע הגדיר הנשיא סאדאת במסיבת העתונאים כי ההצעה המצרית היא הקמת מדינה פלשטינאית עצמאית בגדה המערבית וברצועת עזה, וההצעה הישראלית היא מתן אוטונומיה לערביי ארץ-ישראל ביחודה ושומרון וברצועת-עזה? איך אפשר לפתור את החידה הזאת? הרי אין פה שום נקודת מגע. הצעת הממשלה היא, למעשה, להמשיך בשלטון הצבאי והפוליטי של ישראל בגדה המערבית וברצועת-עזה. ההצעה של כל המדינות הערביות השכנות היא, כידוע, שישראל תחזור לקווים של ה-4 ביוני 1967 וש-תוקם מדינה פלשטינאית.

אם בכלל ממשיכים סאדאת ובגין במשא-ומתן, כאשר קיימות דעות הפוכות כאלה, כנראה רוצים למצוא "פש-רה" מסוג זה: לא שלטון ישראלי, לא שלטון פלשטינאי בגדה המערבית וברצועת-עזה אלא שלטון בהשתתפות אמריקנית, לחמש שנים. ורק בעוד חמש שנים, אחרי הסכם נפרד בקשר לסיני בין ישראל ובין מצרים, ינסו לפתור את השאלה העיקרית והראשית של הסיכסוך: השאלה הפלשטינאית.

הצעת ה"אוטונומיה" אין בה ממש וגם אין בה אוטו-נומיה, אפילו בעניינים הפנימיים ביותר, אפילו בענ-יני ביוב. מכיוון שלפי ההצעה של ממשלת בגין יהיה מוסד של שלושה גורמים — ירדני, ישראלי ונציגי השט-חים הכבושים — וכל החלטה בשאלה כלשהי תצטרך להתקבל פה אחד, פירוש הדבר שלשלטון הצבאי והפוליטי של ישראל, שיימשך בגדה המערבית וברצועת-עזה, תהיה זכות וטו בכל נושא. כך שמה שמציעה, למע-שה, הממשלה זה המשך הכיבוש, המשך ההתנכרות המוח-לטת לעצם קיומו של עם פלשטינאי ולזכויותיו הלאומיות הלגיטימיות, שהן לא על חשבון ישראל אלא באות לממש

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת הגולן, סיני ודרום סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (וילנר, אברמוביץ, מ. שמיר, פעיל, כהנא) —

אבל יש עוד סיבה אחת, והסיבה היא — קוצר-הר"ק, קוצר הרוח והעדר מחשבה מרחיקה ראות שלנו עצמנו. השטחים, שלגביהם אנו מתבקשים להאריך את תקפן של התקנות לשעת-חירום, הם בידינו כתוצאה ממלחמת מגן מוצדקת ומסוארת. היום שמענו על פני אדמה מצרית את ראש הממשלה חוזר ואומר זאת, וכל הלבבות התרוממו והתעוררו באמרו את הדבר הזה שם קבל עולם, לצדו של שליט מצרים: "מלחמת ששת הימים מלחמת מגן צודקת היתה וכל אשר נכבש במלחמת מגן צודקת, גם לפי החוק הבינ-לאומי, איננו ברי-החזרה אלא הוא בשייכות טבעית ומלאה לעם אשר רכש ושיחרר את האדמות הללו במלחמת מגן צודקת". לב כל העם, כל מקשיב וכל מאזין התרומם לקראת ראש הממשלה באמרו את המלים הללו על אדמת מצרים. אבל על אף כל זאת גילינו קוצר רוח וחוסר הבנה וקוצר יכולת לתת לדברים הללו ממשות, לתת להם טבעיות, להפוך את הארץ היפה והלא-גדולה הזאת, את ארץ-ישראל מן החרמון ועד מדבר סיני, לארץ אחת שלמה, חפשית וטבעית בתחנהגותה, ארץ אשר חוק אחד שורר בה, אשר אורח חיים אחד מאחד אותה, אשר שוויון ואחוה וזכויות שוות מאפיינים אותה.

אני רוצה להביא לפני הגוף המחוקק שבכאן ולפני הממשלה אשר ביקשה את הארכתן של תקנות-שעת-חירום — להביא לפני הציבור ולפני מנהיגיו את הבקשה ואת התחינה גם יחד: הבה נחדל מן הצורך בהארכת תקפן של תקנות לשעת-חירום. הבה נגיע לכך שחוק אחד, שוויון אחד ואורח חיים של חברה דמוקרטית ופתוחה, ישרו בכל חלקי ארץ-ישראל — בגולן, בגליל, בעמק, ביהודה ובשומרון, בעזה ובסיני ובדרום סיני — ונזכה לראות בשלום, בשוויון ובשלמות גם יחד.

תודה רבה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת עמאר. איננו באולם. רשות הדיבור לחבר-הכנסת כהנא, ואחריו — לחבר הכנסת לין.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):

"שומרון קול תיתן: מצאוננו עווני, לארץ אחרת יצאונו בני". מלים אלה שבקינוט ש' באב קרא, מן הסתם, ראש הממשלה בביקורו הראשון בארצות-הברית כראש ממשלה, כאשר הלך לבית-הכנסת לקרוא קינות יחד עם כל שלומי אמוני ישראל. יבורך על הליכתו זו ויבורך על השתתפותו בקינות; אך אני קורא היום את המלים האלה של הקינות.

יש מי שדרש לשבח את שינוי השם של התקנות לשעת-חירום שאנו דנים בהן היום. לצערי, אני מוכרח לדרוש שינוי זה לגנאי. ידוע כי שינוי שם מבצעים אצל חולת אנוש. חוששני, על כן, משינוי שם זה, אבל אין זה הכלל. חוששני "שמה גרים" — השם גורם; מורידים מהשטחים שמדובר בהם את התואר "שטחים מוחזקים". האין זה אומר רבות? יש לי היתרורים מרובים בקשר לכך. אמנם אינני מעודכן בדיעות, אינני נבחר הפארלאמנט של ארצות-הברית, אינני אורח ארצות-הברית ולא אל-פני האומה שלי דיבר ראש הממשלה על תכניותיו. אינני אורח-חוץ יהודי ואינני אפילו חבר הסיעה של ראש הממשלה, שרק הם זכאים לראות את המפה הסודית ביותר ולקבל מידע מראש הממשלה. על

אנו בטוחים שוהי הדרך הנכונה והריאלית היתידה לשלום. כל השאר, מה שמציעה הממשלה ומה שמציע המערך בתקפו מצד ימין — כל אלה אשליות אשר עלולות להביא רק למפח נפש ולמלחמה.

אנחנו בעד מיצוי האפשרויות לשלום, אבל זה מחייב שינוי יסודי במדיניות הישראלית הרשמית.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת גוף, ואחריו לחבר-הכנסת בר-לב. אינם באולם.

רשות הדיבור לחבר-הכנסת משה שמיר, ואחריו — לחבר-הכנסת עמאר.

משה שמיר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שמעתי כאן במקרה מוזכר שמו של הסופר משה שמיר. הואיל ואני מכיר אותו במקצת —

מאיר פעיל (מחנה שלי):

דאנוציו.

משה שמיר (הליכוד):

— אני רוצה לומר שהוא יושב בימים אלה שקוע בזכרונות על נושאים קדומים מאלה הנדונים כאן היום. הוא זוכר, הוא שקוע עדיין בזכר השואה ולבו בוכה. הוא קורא בימים אלה ספר מחירי ונוגע ללב על השואה, על מידת התמימות של העם היהודי שהוטעה ורומה והובל להרג על-ידי גדולי המרצחים בעולם, מתוך שלא ידע להבחין בין הגנתו העצמית ובין כל מיני הצעות יתותיו מכל צד. הוא זוכר וחי בכאב את השבועות שלפני מלחמת ששת הימים, כאשר ביתנו התם והתמים והשקט נהפך פתאום לגיטו מוקף והמות הונף על חיינו; ופתאום לא נותר לנו להגנתנו מפני המוות אלא צה"ל בכל כוחו.

ועוד זכרונות על ימי ילדות וכפרים בוערים באופק, את שנהצת ואחיים שנפלו — לא בדרכים בסיני או בגולן אלא במבואות תל-אביב. בזה עוסק הסופר משה שמיר.

כאן עומד חבר-הכנסת משה שמיר שרוצה לומר לכנסת הנכבדה שבחוק הזה, בתקנות הללו שנתבקשו להאריך את תקפן, יש משהו רע, משהו מאוד לא-טבעי ולא טוב. במדינה כמדינתנו לא צריכות להיות תקנות לשעת-חירום. חברה בריאה וטבעית אינה צריכה להיות בסימן של שעת-חירום ואינה צריכה לנהל את חייה ואת חיי אורחיה מכוחן של תקנות לשעת-חירום. אוי לנו שאנחנו נזקקים לאותה האריכה שנה אחרי שנה, לאותה האריכה חוקה של תקנות לשעת-חירום באזורים הנראים לנו אזורים שהם מחוץ למערכת החוקה האנושית, הטבעית, הדמוקרטית והיהודית שלנו. על כן אני רוצה להביע כאן את דעתי ואת מחאתי על כך שבכורח הזה — הלא-נעים והלא-טוב, הלא-יהודי והלא-אנושי, להאריך את תקפן של תקנות לשעת-חירום משנה לשנה — יש שני טו-תפים, לצערי הרב, השותף האחד הוא האיבה המקיפה אותנו, הדואגת לחדור לתוך חיינו, המשתמשת בכל פיסה של כבל אנושי כמנוף נגדנו, ההופכת כל פליט אומלל לפצצה חיה, נוקריבה אות ואתנו — אותה איבה אשר מוקדה וראשה במתח הקיסרות הקמוניסטית בקרמלין וסניפיה וסוכניה מגיעים עד לסף ביתנו. זו הסיבה העיקרית לכך שעל כרחנו אנחנו מאריכים שנה שנה את התקנות לשעת-חירום.

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת הגולן, סיני ודרום סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (כהנא, אברמוביץ, נוף, שחל, פעיל) —

הבעיה העומדת לפני מי שבא להציע הסכם שלום מטעם ישראל היא איך להביא לכך שבתוך ההסכם הזה, שכולנו כמחים לו, לא יהיו זרעה ושרישה של התמור-טטות ההסכם הזה; איך להביא לכך שהסכם כזה לא יהיה חזרה על הנוסח הווייטנאמי, שבו המציאות בשטח, העוב-דות בשטח, גברו על החתימות ועל הניר, על ההסכם המילולי. זוהי הבעיה. מבחינה זו, מה שגונב לאוני, או מה שפורסם בכלי התקשורת, מעורר חששות כבדים מאוד אם הסכם השלום שכולנו מייחלים לו, כפי שהוא פורסם בעתונות, אינו אוצר בחובו את אבדנו של הש-לום ויצירת מצב שצד אחד — לא מצב של שוויון בין הצדדים, בלי מנצחים ומנוצחים — מצב שבו צד אחד יגבר באופן טוטאלי ומוחלט, אם לא יותר מזה. אינני רוצה להשתמש בביטויים חריפים מאלה על הצד השני. כמה נקודות, הקשורות לנושאים האלה של יהודה, שומרון ועזה, מעוררות חששות כבדים לגבי התכנית, כפי שפורסמה בכלי התקשורת. הדבר היחיד, שלפחות מעורר שאלה, הוא: האם לא טוב ולא דרוש, כמהלך פתיחה, לפחות, — כאשר מדברים על הגבול הבין-לאומי בצפון סיני, בין ישראל ומצרים — לדרוש שהגבול הזה יוצג באופן מעובה, שני קילומטרים מהגבול הבין-לאומי, לרבות הישובים שבו. אני מדבר על אותו קו בטחון, מעובה יותר, מתוך אותם עקרונות שעליהם דיבר ראש הממשלה — הצורך בבטחון.

השאלה השנייה — המעוררת, לפחות, תהיות, אם לא חרדות — שהייתי רוצה לקבל עליה תשובה מוסמכת, היא: כאשר מדברים על אוטונומיה ביהודה, בשומרון ובועזה, למה אוטונומיה זו צריכה להיות משותפת לכל השלושה? למה לא לכל אחד מחבלי ארץ אלה? אז אולי באמת היינו רואים בכך אוטונומיה לאותם נושאים ש-ליהם דיבר ראש הממשלה ולא זרעה של מדינה פלשתי-נאית. ואולי היום אנחנו בוחנים את עצמנו בכל הנושא: חלו תמורות, יש מצבים חדשים. אולי צריך לבוא ולומר אחת משתיים: ייתכן שטעינו בהערכתנו לגבי המדינה הפלשתינאית; אולי נכון לקיים אותה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

Hear! Hear!

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
איני אומר שזה המצב. אני אומר רק באופן תיאורי שיש שאולי ניתן לומר: אין ברירה, כופים עלינו. אבל לבוא ולומר שאין באוטונומיה הזאת אפשרות של הליכה לקראת מדינה פלשתינאית ובאותה נשימה גם לומר שהמדינה הפלשתינאית היא אסון, היא שואה והיא תחילת הקץ — איך אפשר? אם זו תחילת הקץ, אם זה אסון, צריך לעשות הכול כדי למנוע את הורע הזה — עכשיו. התהליכים ההיסטוריים הם שכאשר אתה גותן אר-טונומיה, בהיקף שעומדים לתת, על-פי הפירסומים, זה מוכרח להביא לעצמאות. אם היום אנחנו נלחצים על-ידי דעת-הקהל העולמית ועל-ידי השכנים להביא למהפך — משלילה טוטאלית לאוטונומיה; והמרחק מאוטונומיה לעצמאות מותלטת קטן מן הראשון בהרבה — לא תהיה לנו הצדקה, אם ההסכמו לאוטונומיה — כאשר הם יאמרו, על סמך בחירות שהם מוסמכים לערוך באוטונומיה הזאת, שהם רוצים יותר מזה — לומר אחרת.

כיצד נגיב אז? כאשר מצטרפת לכך נקודת האזרחות, החרדה שלי גוברת. האזרחות כשלעצמה בצירוף למה

כן ידיעתי מוגבלות בקשר לתכניות האמורות, אבל למרות הכל קלטה אנוני שמץ מנהו.

קראתי ושמעתי שבקשר לסיני הרחיקה הממשלה הנוכחית לכת יותר מכל הממשלות הקודמות: היא מוותרת על רצף טריטוריאלי בסיני ואף הצטרפה לשנות החלטת הממשלה הקודמת. ההחלטות של הממשלה הקוד-מת היו מבוססות על גבולות בטחון; וכעת אף על גבולות בטחון מוותרים. ובקשר ליהודה ושומרון, לא רק נחלת אבות, כי הגבולות הם היסטוריים; וכעת בנקל מוותרים. אמנם נודע לי, באמצעות העתון, כי יש סעיף 24 האומר: "ישראל עומדת על זכותה לריבונות ביהודה, שומרון ועזה; אך בידעה שקיימות תביעות אחרות, מציעה ישראל, למען ההסכם והשלום, להשאיר את בעיית הריבונות באזורים אלה פתוחה". לדעתי, סעיף זה ברורות מדבר. הוא איננו תובע מנשיא מצרים, הדורש להחזיר לעם הפלשתינאי את יהודה ושומרון, שיציע איוו שהיא פשוטה. נשיא מצרים איננו מתפשר. הוא נשאר בתביעתו, בדיוק כפי שהשמיע אותה מעל במה זו; ואנו מתפשרים ומוותרים.

מדברים על "Self Rule" ראש הממשלה, שהוא אמן הלשון העברית ואף מקפיד על טוהר הלשון העברית, מבכר לדבר על ערבים ארץ-ישראליים במקום על ער-בים פלשתינאיים. אבל את הביטוי Self Rule אין הוא מוכן לתרגם במלים עבריות פשוטות: שלטון עצמי, ממשל עצמי, אלא הוא בוחר מלה לועזית: אוטונומיה. כנראה, המלה הזאת חלשה יותר בצלילה מאשר המלים "שלטון עצמי".

אני מבין שתוך ימים ספורים יתיקיים דיון מדיני בכנסת ונוכל, ביתר הרחבה, להתעמק בתכניות החדשות, שנקראו בלי לשתף את המוסד הפארלאמנטארי של מדינת ישראל — הכנסת. אבל לרגל הגשת ההצעה הנדונה רצוני להביע התקווה הגלומה בדברי הנביא ירמיהו, אשר הממ-שלה הנוכחית, למרות הבטחותיה, לא עשתה כלום למענה: "עוד תטעי כרמים בהרי שומרון, נטעו גוטעים וחיללו".

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לתבר-הכנסת לין. הוא איננו באולם. רשות הדיבור לתבר-הכנסת נוף, ואחריו — לתבר-הכנסת עמאר, אחרון המשתתפים בדיון.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, "The show goes on"; והגורל, שהוא כידוע, במאי — והוא הוכיח עצמו כבמאי ציני ומלא הומור — מביא לכך שהיום מועלית על שולחן הכנסת הצעה להארכת חוקף צווי החירום ביהודה, שומרון ועזה — ממש באותו יום שגורלם של השטחים האלה מובא גם הוא במסמך שמגיש נציג ישראל, ראש ממשלת ישראל, לנשיא מצרים.

משה שחל (המערך):

זה גם סמלי שצ'ארלי צ'אפלין מת באותו יום.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

בכל הכבוד, בזה אתה מוריד את הוויכוח לפסים לא רציניים. העניין יותר מדי כואב מכדי להעביר אותו לפסים אלה, עם כל ההוקרה לצ'ארלי צ'אפלין.

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת הגולן, סיני ודרום סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (גוף, אברמוביץ, עמאר) —

הטעם השני הוא הטעם המשפטי. אין לנו בשום מקום הגדרה גיאוגרפית מדויקת מהו אזור יהודה ומהו אזור שומרון ומה כולל כל אחד מאזורים אלה. בחוקים שלנו אין הגדרה כזאת.

יש אזורים מותזקים ובהם יש מפקד צבאי. יש מפקד צבאי לכל אזור. כאשר נרצה לומר: אדם ביצע עבירה ביהודה ושומרון — כיצד והיכן נמצא את הגדרת האזור? לעומת זאת, כאשר מדובר בשטחים המותזקים, ההגדרה ברורה, ניתנת לאבחנה וניתן להתבסס עליה כאשר העניין מובא לפני בית-משפט. משני טעמים אלה נראה לי שהתקין המוצע מוטעה.

הערה שנייה, לגבי משך-הזמן המוצע להארכתו של החוק: בהצעת החוק שלפנינו מוצעת תקופה של שני-שנים. לדעתי, דווקא בזמן זה חשוב מאוד כי נצמצם את התקופה רק לשנה אחת. אני תומך בהצעתו של חבר-הכנסת פעיל, שהציע לצמצם את התקופה לשנה אחת בלבד. אני מקווה שאנו עומדים לפני תמורה. אני מסכים שיש הכרח בהארכת תקפו של החוק עד שנגיע לתמורה זאת. היום יש בשטחים מושלים צבאיים שמונו על-ידי צה"ל. כל אחד באזור הוא המחוקק, הוא המבצע, הוא הממלא תפקידים; אפגם יש במטוה נציגים של משרדי הממשלה השונים, המעלים כל אחד בתחום ענייני מש-דרו, אך המושל הצבאי הוא המבצע והוא המחוקק וממלא התפקידים באזור. כאן ניתן לומר באופן מפורש, בפה מלא — לדעתי, מתוך גאווה — שהפעולות, שנעשו בשטחים אלה, נעשו מתוך מגמה ליבראלית, מתוך מגמה חיובית, מתוך מגמה לאפשר חיים אזרחיים מתוקנים ככל האפשר. הממשל בשטחים השתדל בכל יכלתו לעזור, לתמוך ולהעלות הן הרמה הכלכלית והן הרמה החברתית בשטחים. אבל בכל מקרה זהו ממשל צבאי.

הערה אחת לדברי הפולמוס שהושמעו במקום זה, לגבי מה שאמר חבר כנסת פלוני בעבר או מה שאמר ואני פעל ואני נהג ראש הממשלה בעבר. לדידי, השאלה המהותית היא מה הוא אומר ועושה כיום. יש לשפוט את מעשיו לפי מהותם ולפי תכנם היום; ולא איכפת לי כל כך אם הם נוגדים את טעמו, דבריו והתנהגותו בעבר. כיום יש לכך חשיבות משנית. לדעתי, אנחנו חייבים לשפוט האם המעשים שהוא עושה היום מקדמים או מקר-בים את השלום או לא; האם כיום הוא נוהג מתוך כוונת המציאות, ונוהג נכון. אם הוא נוהג נכון לא צריך לעכב בידו; ודברים שהוא אמר בעבר אינם חייבים לעכב, משום שהמציאות השתנתה. ואם הוא פועל לפי המציאות הקיימת, בדרך נכונה, לא חשוב לי מה אמר קודם. מכל מקום, ואני מדבר בשמי, אני לא הייתי בא אליו בטענות למה אמר בעבר אחרת ולמה אינו ממשיך להיות צמוד לדבריו מלפני שנה או מלפני עשר שנים. יבואו אליו בטענות חברים-הכנסת משה שמיר או אחרים, אבל אני לא אבוא אליו בטענות כאלה.

לכן, דברי הפולמוס שנשמעו פה — חשיבותם מש-נית, לדעתי, השאלה העיקרית היא: האם הפעולות הנע-שות לגבי השטחים המותזקים הן פעולות נכונות מבחינה מהותית, או לא? לדעתי, זה דיון שחייב להתקיים לאחר שהדברים יובאו באופן מלא ומפורט בכנסת ותהיה הת-ייחסות נכונה לכל פרט ופרט שבהם.

שראש הממשלה קורא "סימטריה בהתנהלות" — תוצאותיה עלולות להיות כמה עשרות, כמה מאות מתנחלים יהודים בצד השני ואלפים רבים מאוד של ערבים שיבואו להת-יישב בצד זה של "הקו הירוק". הם לא יפתחו מחלוקות להתיישבות, לא יזדקקו לסובסידיות ולא יקימו התנהלויות מסודרות; הם יקימו את התנהלות בכל ירובה, על כל גורן, אצל קרובים; ובבת-אחת נמצא עוד עשרות אלפי ערבים בצד זה של "הקו הירוק". וכך, במקום אותה בחירה היסטורית שאנו אמורים לעשות עכשיו — וייתכן שאנו עושים עתה את "הגזר" האמיתי של ארץ-ישראל — במקום לעשות את "הגזר" — כאן מדינה יהודית, כאן מדינה ערבית, עם כל הקושי שבדבר — אנו במו ידינו נביא לכך שמבחינתנו אנו התהליך לא יסתיים; ובעוד 10 או 20 או 25 שנה נעמוד בפני הצורך ב"גזר" מחדש בתחום "הקו הירוק".

כאשר אנו אומרים "סימטריה בהתנהלויות", מצד אחד, וכאשר אנו מודים מראש כי, למעשה, אנו מוותרים על הריבונות בצד השני, מצד אחר — איזו אם עבריה תגדל את ילדיה במדינה השנייה, בצד השני, שבו אין לנו ריבונות, שאנו בו בתהליך התקפלות ונהפוך בו לגיטו יחיד בעולם מתנכר? במצב זה כיצד יימשך הגל המואץ של ההתנהלות בצד השני?

לכן, אדוני היושב-ראש, בעקבות מה שקרה היום באיסמאעיליה, ניתנה לנו ארכה לדיון מחדש בכל הנוש-אים האלה. דיון מחדש זה צריך בוודאי להיעשות לגבי שאלת האזרחות. הואיל וברצועת-עזה יש 300 אלף איש חסרי כל אזרחות — אם חלקם הגדול יעדיף בפועל לקבל אזרחות ישראל, הרי על-ידי מתן האזרחות, מתן זכות הבחירה בישראל ועוד טובות הנאה, לרבות ההתנהלות, אנו במו ידינו עושים מה שהאירים עשו לאנגלים. אנו יכולים ליצור מצב שבכנסת זו תהיה סיעה של אלה היושבים שם, שוטמים את מדינת ישראל, אבל לצורך חתימה מבפנים יקבלו אזרחות פיקטיבית.

לכן, אדוני היושב-ראש, ניתנה לנו היום ארכה ואותה צריך לנצל כדי לברר את השאלות שהעליתי כתמיהות עם סימני שאלה. מתוך החושה כבדה שאולי אם לא נקים בירור זה ואם נגיע בתפוזן למסקנות העוללות להיות בכייה לדורות — הרי אנו במו ידינו עלולים ליצור מצב שבו... לא אומר מה בו, אבל התחושה היא כבדה מאוד.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת עמאר.

משה עמאר (המערך):

אדוני היושב-ראש, המושג "שטחים מוחזקים", שהיה קיים בחוק הקודם, הוא מושג שהשתרש בחקיקה היש-ראלית. להציע עכשיו לשנות מושג זה — לדעתי, זה דבר מוטעה והוא עלול להטעות ולבלבל. וזאת משני טעמים:

הטעם האחד — העיתוי. אם בתקופה זו נשנה את המושג הנ"ל, כפי שמציע, הרי זה כאילו אנו מצהירים הצהרת כוונות — ולא כן. אין זה נכון. זו הצהרת כוונות בלתי-נכונה, כאילו אנו מתעתדים היום לשנות מדיניות. ושוב, כפי שהדברים נראים היום, אין זה כך.

חוברת י"א, ישיבה נ"ט

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת הגולן, סיני ודרום סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (אברמוביץ, ש. תמיר, פעיל, עמאר) —

משפטית. הנוסחה "מוחזקים", לגבי חלק נכבד ממרכיבי הממשלה, אינה עולה בקנה אחד עם ראייתם של מר-כיבים אלה את השטחים הללו, או את חלקם, מדינית והיסטורית; לא סנטימנטאלית, חברת-הכנסת אלוני, יהודה ושומרון, חברת-הכנסת פעיל, אינם שמות פרטיים של מישור; אלה הם השמות שמכוחם אנחנו כולנו פה. כינוי השטחים הללו במשך עשר שנים כשטחים מוחזקים היה בבחינת אנומאליה. השם הטבעי והגורמאלי הוא השם המקורי ההיסטורי. יש שם לסיני, המקובל על כל הצדדים; יש שם ליהודה ושומרון, המקובל עלינו הישראליים; יש שם לחבל עזה, המקובל גם עלינו וגם על אחרים; ויש שם לרמת-הגולן, המקובל על הכול כשם הנכון. אני אישית ודאי איני גבהל מהשם "שטח משותף" כשמדובר על ארץ-ישראל. אני חושב שהדבר הנכון לעינינו היום, כאשר קמה ממשלה חדשה שהשם הקודם לא היה מקובל עליה, הוא לקרוא לאזורים בשמם האמיתיים ההיסטוריים, כשם שהארץ היא ארץ-ישראל. זוהי כל האמת, ללא התחכמות וללא תעתוע. זו האמת לאמיתה וזוהי התשובה.

משה עמאר (המערך):

איפה יש לך תחום מוגדר של האזורים הללו? מה זה יהודה? האם ירושלים היא בתוך יהודה או מחוץ ליהודה? האם בית-לחם היא בתוך יהודה?

שרי-המשפטים ש. תמיר:

תודה על השאלה. נתתי לך תשובה ברורה בתחום המשפטי, וזאת מכוח הצווים של צה"ל מאז מלחמת ששת הימים. אם אתה שואל מבחינה היסטורית, גיאוגרפית, פוליטית — אתה יודע בדיק היכן יהודה והיכן שומרון. פה מוגדרים יהודה ושומרון לחד, חבל עזה לחד, רמת-הגולן לחד, סיני לחד ודרום סיני לחד.

משה עמאר (המערך):

אבל אין התייחסות לצווים.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

ואיפה ארץ אפרים? מדוע שומרון ולא ארץ אפרים?

שרי-המשפטים ש. תמיר:

האם זה שם פרטי בעיניך, חברת-הכנסת פעיל?

מאיר פעיל (מחנה שלי):

שניהם שמות פרטיים ושניהם לא לעניין כאן.

שרי-המשפטים ש. תמיר:

חברי הכנסת, בכך לא באה הממשלה לקבוע גבולות טריטוריאליים, לא לכאן ולא לשם. הגבולות הטריטוריאליים ייקבעו במשא-ומתן לחוץ-שלוש; ואין במעשה הזה, הנובע מכך שבעוד ימים מספר יפקע תקפו של החוק, ולא כלום לגבי מערכת היחסים חבין-לאומית שיש-ראל מקיימת עכשיו. כל נסיון לייחס ולפרש הוא תלוש וחסר כל שייכות לעובדות ולכוונה.

יש כוונה אחת — לקרוא לאזור בשמו. מדובר באזור רים הנתונים לשלטונה של מדינת ישראל. כל נסיון לפרש למעלה מזה והצידה מזה הוא נסיון סרק ואינו משרת את כוונת המציע.

חיו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לשר המשפטים, לתשובה.

שרי-המשפטים ש. תמיר:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מחר תחקים ישיבת הממשלה, בעקבות ביקורם של ראש הממשלה וה-משלחת הישראלית באיסמאעיליה, וביום רביעי לפני הצהריים תקים הכנסת דיון מדיני מקיף במכלול הנושאים הנובעים ממחלכי השלום או מן המהלכים לקראת השלום. מטבע הדברים שבמסגרת הצעת החוק הנוגעת לא נתייחס להערות, לסוגיות ולהשגות שהושמעו במהלך הדיון היום אחר-הצהריים. עם זאת, אי אלו תגובות, לגמרי בקצרה, הן להערות משפטיות והן להערות במג-זר רחב יותר שהשמיעו חברי הכנסת.

חברת הכנסת אלוני שאלה מדוע לא התייחסנו באופן מפורש ודווקא למרחב שלמה ולפיתחת-רפית. פיתחת-רפית היא חלק בלתי-נפרד מסיני; מרחב שלמה הוא חלק מדרום סיני. אני רוצה להפנות את תשומת-הלב של חברת-הכנסת אלוני ושל חברת-הכנסת עמאר לכך שנאלצנו לעשות הבחנה בהגדרות בין סיני לבין דרום סיני. הדבר נובע מן ההגדרות במסגרת צה"ל, המקיים צווים מיוחדים נפרדים, לגבי אזור סיני ולגבי אזור דרום סיני.

יהודה ושומרון מוגדרים במסגרת צה"ל, כפי שה-עיר בהערתי-ביניים חברת-הכנסת פרס, מכוח צווים התופ-סים מבחינה משפטית; ואין כל מקום לאי-הבחנה כלשהי לגבי האזורים הנוגעים בהצעת החוק ובתקנות.

לגבי הערתו של חברת-הכנסת ורהפטיג, אני חושב שיש בה ממש, אבל היא חייבת להיבדק מכמה וכמה בחי-נות. כאשר תעבור הצעת החוק לוועדה, כפי שאני מק-ווה, תידון הצעתו של חברת-הכנסת ורהפטיג ונשתדל ל-לכת לקראתו בתיקון שהוא מציע. יש עניין העומס על בתי-המשפט, יש עניינים אחרים, אבל לא ניכנס כאן לפרטים. ביסודה של ההערה יש ממש.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אדוני שר המשפטים, לא שמענו ממך את ההנמקה המשפטית: על שום מה יש צורך בפירוש, כנגד השם הכולל שכיסה ונתן תשובה אדמיניסטרטיבית לבעיה?

שרי-המשפטים ש. תמיר:

אני בראשית דברי. אם תרשי לי להמשיך תקבלי תשובה.

עכשיו לגבי החלפת השם "שטחים מוחזקים" בשם יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת-הגולן, סיני ודרום סיני —

מאיר פעיל (מחנה שלי):

והסביבה.

שרי-המשפטים ש. תמיר:

— התשובה איננה כפי שראה אותה חברת-הכנסת כהנא, שחשש שמא ממשלת ישראל נרתעת מן המונח "החזקת השטחים"; היא גם לא כפי שראו אותה כמה וכמה חברי כנסת אחרים, במהופך; התשובה גם איננה

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת הגולן, סיני ודרום סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (אלוני, ש. תמיר, שחל, אברמוביץ); מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת (אברמוביץ, יעקבסון) —

נהיה קטנים כשאפשר להיות נדיבים ורחבי לב וחדורים רוח אחדות? אינני אומר אחדות קואליציונית, אבל את דות לאומית לקראת שלום, בלי חשבונות קטנים. לא היכן היינו תקועים אתמול אלא היכן אנו היום.

זה לא בא להשכית זכויות או חובות. להיסטוריונים וגם לאנשים פוליטיים בדאי תגיע העת לעשות חשבונות. אבל ברגע זה, מול תופעה כל כך גדולה, כשעולם ומלואו עוצרים את נשימתם, בואו נתייחס גם אנו בהתאם לכך, ללא התגמדות. החשבונות הקטנים אינם יפים לשעה גדולה זו. זה לא מחייב כל חבר כנסת להזדהות עם כל תג ותג של כל מה שמתבצע. אני אומר זאת לחבר-הכנסת משה שמיר, אני אומר זאת לחברי כנסת אחרים. יש הזכות להשגה, הזכות להירהור, הזכות לוויכוח בנקודה זו או אחרת. אבל איש לא יוכל להכחיש שהתנופה הגדולה והמרכזית, התנופה החדשה של הממשלה לקראת שלום, היא משאת הנפש המאחדת את כולנו. באופן כללי, זו עובדה שיש להתברך בה שחברים ותיקים, שהיו מתווכחים קשות עם חברים ותיקים אחרים — מן המערך, מן הליכוד, מד"ש, מהמפד"ל, אפילו ממחנה שלי — חברים מכל חוגי החברה הישראלית מרגישים פעימת לב משותפת נוכח אירועי הימים האחרונים. אני מציע שנשמור על תחושה זו, שהיא תחושת הציבור, וממנה נינץ ונפעל כך גם במישורים הבין-לאומיים והמדיניים בדרגים הגבוהים ביותר.

גדמה לי שרוב החברים הסכימו, גם מבחינה מהותית וגם מבחינת השם — ושמחתי על דברי חבר-הכנסת ידלין — שיש להעביר הצעה זו לוועדה. דיוניה של הוועדה יכללו בוודאי גם את הערתו של חבר-הכנסת ורפאטי. אני מציע להעביר את החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט כדי שהיא תדון בו ותחזירו למליאה, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, תוך ימים ספורים, על-מנת שבעוד מועד ייכנס החוק לתקפו מחדש.

חיר/י י. מ. אברמוביץ:

חברי הכנסת, אנו נגישים להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת החוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת-הגולן, סיני ודרום סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), תשל"ח—1977, לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

ג. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

מן מזכיר הכנסת ש. יעקבסון:

ברשות היושב-ראש, הגני מתכבד להודיע כי הונחה עתה על שולחן הכנסת, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, הצעת חוק לתיקון דיני העונשין (פיתוי להמרת דת), תשל"ח—1977 — שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אבל פורמאלית זה ממשל צבאי ולא חוק ישראלי. זו איננה מדינת ישראל.

שר-המשפטים ש. תמיר:

חברת-הכנסת אלוני, החוק איננו מותח את המצוי-אות הקודמת לכיוון חדש אף כמלוא הנימה, לא לכאן ולא לכאן. כל נסיון לפרש אותו מעל ומעבר למה שהוא באמת יהיה נסיון סרק ישירות אולי משהו מזולתו, אבל לא אותנו. החוק הזה לא בא לקבוע גבולות לא בא לשנות את מהות החקיקה. הוא בא לתת שם נכון למקום שהשם שהוטבע עליו לא היה נראה למרכיב הממשלה.

לכן, חברת-הכנסת וילנר, אינני רוצה להיכנס עכשיו לפולמוס אשר יתקיים בוודאי ביום ד', אני מבין שלך ולשולחך קשה לראות שיש תנופה גדולה, אשר אולי תביא אותנו בפרק-זמן לא רחוק לקראת שלום ולשלום, וזאת מחוץ לתחום החתריות והחיריות של המעצמה הגדולה בצפון. זה מפריע לך, אני מבין אותך. לבך כבד עליך לראות שבמשא-ומתן ישיר בין עמי האזור, השוכן-נים זה לצד זה, יש תנופה טבעית שכל כך התגעגענו אליה כולנו במשך שלושים שנה. אני מבין היטב את כאבך; אבל אני, כמוך, אינני שותף לו.

אני מציע לחברת-הכנסת שחל ולכמה מחבריו — לא כולם — לא להיכנס לפולמוס היסטורי: מי אמר מה, מתי ואיך ומי עשה מה וכמה.

משה שחל (המערך):

אני לא התחלתי בזה, אדוני שר המשפטים. החברים מסיעת הליכוד התחילו בוויכוח זה והם קיבלו את התשובה המגיעה להם, לדעתי.

שר-המשפטים ש. תמיר:

אני אומר זאת ברוח טובה לכולם. עובדה היא שה-מערבל של החיים עירבל את החברה הפוליטית הישראלית בדרך בלתי-צפויה, לכל הכיוונים. זו עובדה שאנו כולנו חשים אווירת פסגות ואווירת תמורה ואווירת סיכוי בל-היירגילה שלא ידענו כמותה זה שנים. מי תרם לזה? כל עם ישראל תרם לזה; כל מי ששירת בצה"ל, כל מי שהיה חבר במחתרות, כל מי שהשתתף בתלוציות; ותרם-מו בממשלה, תרמו באופוזיציה ותרמו במאבקים. למה

חיר/י י. מ. אברמוביץ:

נשמע עתה הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ד. חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 11), תשל"ח—1977 *

(קריאה ראשונה)

מבקשים, אינו מכיר את התיק והוא מתבקש לקבל החלטה רק משום עובדת הימצאותו הפיזית במקום. בשל קשיים אלה, לאור בקשת המשטרה לתקן את הסעיף ולהסמיך כל שוטר להודיע על כוונה לערוך כדי לעכב ביצוע שיחרור בערובה, הובא הנושא שנית לפני הוועדה לסדר הדין הפלילי וזו סמכה ידיה על הכוונה לתקן את סעיף 35 האמור במתכונת הצעתה המקורית של הוועדה. כלומר, לאפשר לתובע, גם אם אינו פרקליט מפרקליטות המדינה, להודיע על כוונה לערוך. תיקון זה יאפשר פעולתם של תובעים משטריים שיש להם זיקה קרובה יותר לנושא והנמצאים, מטבע הדברים, בבית-המשפט.

ברצוני להדגיש כי בהתחשב בעובדה שמדובר בהחלטת בית-המשפט לשחרר בערובה, לא סברנו להציע את הקו שהמשטרה ביקשה ללכת בו, הקו המאפשר לכל שוטר למסור את ההודעה בדבר הערר, עדיין אנו גורסים את דרך-הביניים. עוד ברצוני להבהיר כי הנחיות פנימיות של המשטרה נועדו להבטיח שההחלטה בדבר ערר, בי מקרה של החלטת בית-המשפט לשחרר בערובה, לא תהיה ספונטאנית ולפי הבנתו המיידית של התובע המופיע אלא תהיה פרי הדרכה והכוונה כללית מראש, עם מסיירת התיק להופעה.

קושי נוסף, שהתעורר אגב הפעלת הסעיף, נובע מ"קוצר התקופה של 48 שעות האמורה בו. יש להדגיש כי פעמים רבות אין בית-המשפט מצא תקופה זו אלא מש"ה את ביצוע השיחרור לתקופה של 24 שעות בלבד לצורך הגשת הערר. כדי למנוע את התוצאה שהעצור ישוחרר לאחר 24 שעות יש להגיש את הערר ולהביא לקבלת החלטת של בית-המשפט, לרוב בית-המשפט העליון, תוך מועד קצר זה. ברור שקביעת תיק לשמיעה תוך פחות מ-24 שעות מכבידה מאוד על סדר ההכרעה של בית-המשפט, נוסף לפגיעה מסויימת בתדמית הכללית של מערכת המשפט, הנגרמת על-ידי הבהילות היתירה של ההליך האמור. נטל מסוים רובץ גם על הפרקליטות ועל המשטרה, והוא — הצורך לרכוש את כל החומר במש"טרה ובפרקליטות המחוז ולרוב לשלוח אותו לפרקליטות המדינה בירושלים לצורך בדיקת החומר, קבלת החלטת הכנת הערר והדפסתו, תיאום עם בית-המשפט ועם הסניגור והופעה למחרת היום.

לעומת ההכבדה והנטל עומדות חירותו של הפרט וחוקו, על-פי החלטת בית-המשפט, להיות משוחרר בערבות. בנחונם אלה מתבקש תיקון שמשמעותו היא שלא לכלול שבתות וחגים במירון 48 השעות כדי לאפשר לרשויות להגיש את הערר בזמן ולהגיע לידי החלטת שתכריע אם ישוחרר העצור או לא עוד בטרם ישוחרר העצור בשל מירון הזמן.

התיקון השני שבהצעה מוצע בעקבות הערר של השופטת בן-ענת בפסק-דין והמלצת הוועדה לסדר הדין הפלילי לאור הערה זו. נאשם, שהועמד לדין במש"טף עם אחרים והודה, אין לגזור דינו לפני סיום משפטם של כל אלה שהואשמו עמו אלא אם התביעה מודיעה שהיא רוצה להעיד אותו נאשם. בהחלטה מיום 5 ביולי 1975, המצוטטת בדברי ההסבר להצעה, ממליצה הש-

חוק י. מ. אברמוביץ:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 11), תשל"ח—1977, קריאה ראשונה. את החוק יביא שר המשפטים.

שר-המשפטים ש. תמיר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, סעיף 35 לחוק סדר הדין הפלילי, תשכ"ה—1965, מאפשר עיכוב ביצוע של שיחרור בערובה לתקופה של 48 שעות אם הודיעה התביעה על כוונתה לערער על החלטת השיחרור בערובה; זאת כדי למנוע את הנזק העשוי להיגרם לחקירה עקב פעילותו של החשוד בזמן היותו חפשי ממעצר ואת הקור שי באיתורו ומעצרו מחדש אם יתקבל עירעור התביעה. בחיפוש אחר האיזון — בין זכותו של מי שנתקבלה בקשתו להשתחרר בערובה לבין אינטרס הציבור למנוע נזק שאולי לא ניתן יהא לתקנו — נמצאה הפשרה הבאה: דחיית ביצוע השיחרור לתקופה של 48 שעות והתניית הבקשה לדחות את ביצוע השיחרור בשיקול-דעת בדרג גבוהה. כיוון שבית-המשפט שקל והחליט, תנאי הוא שההחלטה על עירעור, שכתוצאה ממנה מתבקש עיכוב השיחרור בערובה, תהיה בדרג מקצועי גבוה ולא תינתן לכל שוטר המופיע בתיק.

סעיף 35 האמור מגבש, בעיקרם של דברים, את המלצת הוועדה לסדר הדין הפלילי, בראשותו של הש"ר פט לגדוי, כפי שהוגשה לשר המשפטים — קדמי — אולם בשינוי אחד: לפי המלצתה של הוועדה ניתנה לבית-המשפט הסמכות להחליט על דחיית השיחרור בערובה על סמך הודעתו של כל תובע; ואילו לפי החוק שנתקבל לא די בהודעת תובע אלא צריך — כלשון הסעיף — שיהיה זה רק תובע כמשמעותו בסעיף 10(א)(1)(א) לחוק. לשון אחרת, לפי המלצת הוועדה לסדר הדין הפלילי נכלל גם תובע שוטר בין הרשאים להודיע על כוונה לערער; בעוד שלפי החוק רשאים להודיע על כוונה זו רק היועץ המשפטי לממשלה ונציג גיי, שהם פרקליט המדינה, משנהו, פרקליט המחוז ופרקליטים אחרים מפרקליטות המדינה, שתאריהם נקבעו על-ידי שר המשפטים. יצאו מכלל זה מי שהיועץ המשפטי לממשלה הסמיכו להיות תובע, דרך כלל, לסוג של משפטים, לבתי-משפט מסויימים או למשפט מסויים וכן שוטר שנתקיימו בו תנאי הכשירות, שנקבעו על-ידי שר המשפטים בהתייעצות עם שר המשטרה, ונתמנה להיות תובע על-ידי המפקח הכללי של המשטרה.

הנסיון גילה כי הסטייה מהמלצת הוועדה לסדר הדין הפלילי יצרה קשיים בביצוע המכבידים יום יום על המשטרה. בבקשות מעצר ושיחרור בערובה מורפיע, דרך כלל, שוטר; ואילו תובע, כאמור בסעיף 10(א)(1)(א) לחוק, אינו נוכח במקום. הקושי גדל כשמדובר בהחלטת בית-משפט שלום בעיר שדה, שבה אין כלל פרקליט מחוז, אולם הוא משמעותי גם בערים הגדולות, שבהן צריך השוטר המופיע לבקש מבית המשפט להשעות את הדיון למשך שעה או שתיים עד שיימצא פרקליט לצורך ההחלטה, יסביר לו את הנושא ויקבל החלטתו. למותר לציין שהפרקליט, שאת עזרתו

תו שוטר — סמכות זו רוצה ליתן הצעת החוק — לה-
גיש עירעור. ולמה לא יעשה זאת השוטר ויגיש מיד
עירעור, לאחר שהשופט לא קיבל את דעתו? ודאי שהוא
רוץ מיד להגיש עירעור. לפי המצב המשפטי כיום הוא
חייב לבוא לפרקליט המחוז; ופרקליט המחוז — שהוא
אובייקטיבי יותר, שקול יותר, בעל ידע יותר, בעל את-
ריות יותר — שוקל אם יש להגיש בכלל עירעור. אם
שקל להגיש עירעור, הוא מגיש את העירעור ואז הוא
בא לשופט ומבקש לעכב את ביצוע השיחרור.

נוסף לזה מבקשים מאתנו כאן ששבתות ומועדים לא
ייכנסו במניין השעות, במניין הזמן, בקשר להגבלת הש-
הית הביצוע. ונאמר בדברי ההסבר: "נוהגים שופטים
להגביל את השעה הית הביצוע ל-24 שעות בלבד". ואני
אומר: האם אותו שופט שביקשו ממנו לעכב את הבי-
צוע אינו יודע שמחר שבת או מועד? האם אותו תובע
או פרקליט המופיע לפניו לא יאמר לו: שבת מחר,
מועד מחר, לכן אל תיתן לי 24 שעות אלא תן לי 96
שעות או 48 שעות — ובמקרה כזה השופט ישקול? השופט
יכול לשקול ולומר: אינני נותן, משום שהאיש צריך
להשתחרר. אם כן, אנחנו רוצים להגביל על-פי חוק
ולהכריח שופט? בשום פנים ואופן. זה בלתי-אפשרי.
לדעת, התיקון הזה פסול מעיקרו ואין לקבלו. יש חוסר
הגיון בדבר. מדובר באדם שבית-המשפט החליט שצריך
לשחרר אותו. באדם כזה מדובר; ואנחנו רוצים לאפשר
החזקתו במעצר ולהגביל את חירותו על-פי חוק.

לגבי הסעיף השני, אני חושב שהסעיף השני חשוב.
יש איזה תיקון בסעיף קטן (ב), אבל אני מבין שבעניין
זה נדון בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

ובכן, אין אפשרות להציע למחוק את סעיף 1 ולה-
עביר את סעיף 2. תקנון הכנסת אינו מאפשר זאת. אבל
אני חושב שכאשר ועדת החוקה, חוק ומשפט תדון בחוק
הזה היא תמחק את הסעיף הראשון ותתקן את הסעיף
השני כפי שצריך לתקן אותו.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת פעיל, ואחריו — לחבר-
הכנסת אולמרט.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אצטרף לאלה שיצ-
ביעו בעד העברת התיקון הזה לוועדת החוקה, חוק ומש-
פט ואציע לוועדה, כשם שאני מציע עכשיו לכנסת, לק-
בל את כל התיקון ולמחוק את סעיף 1.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אתה מציע למחוק את סעיף 1 בהצעה הזאת?

מאיר פעיל (מחנה שלי):

כן.

אהוד אולמרט (הליכוד):

זאת אומרת, לא לקבל את התיקון.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

בדיוק כך. זאת אומרת, להעביר את תיקון מס' 11
כולו ולהשמיט מהתיקון את סעיף 1 שבו.

אהוד אולמרט (הליכוד):

50% אתה רוצה להשמיט.

פטת בן-עתו לתקן את המצב נוכח התקלה שהוא יוצר.
הראציו של סעיף 139 לחוק הוא לאפשר לשופט לגזור
את הדין רק לאחר שידע את מערכת העובדות כולה
ויראה מה מקומו של הנאשם שהודה בין הנאשמים ה-
אחרים. דבר זה רצוי גם לעניין אחידות העונש. אולם
לעתים אין הצדקה לדחות את גזר-דינו של מי שהודה
עד סיום משפטם של הנאשמים עמו, שכן עשוי אז להי-
גרם מצב של עינוי-דין מיותר. מוצע אפוא להעניק
לבית-המשפט שיקול-דעת שיהיה מבוסס על ההנחה ש-
דרך כלל לא יגזור בית-המשפט דינו של אחד לפני שנס-
תים בירור משפטם של כולם; אולם בנסיבות מיוחדות,
שיירשמו על-ידו, רשאי בית-המשפט שלא להמתין עד
לסיום המשפט. זאת יעשה, קרוב לוודאי, אם מסכת
העובדות גלויה כולה, אם ברור מה חלקו של הנאשם
במסכת העובדות, אם לא יהיה ספק בלבו של השופט
לעניין גזר-הדין הראוי ואם ייראה לו שהתועלת שתצמח
מדהיתת מתן גזר-הדין אינה שקולה כנגד עינוי הדין
שייגרם לנאשם.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

אני מציע להעביר את ההצעה במלואה לדין בוועדת
החוקה, חוק ומשפט.

חברי הכנסת, אנו נגשים לדין. רשות הדיבור לה-
בר-הכנסת עמאר, ואחריו — לחבר-הכנסת פעיל.

משה עמאר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לאחרונה יש מג-
מה שאני רואה אותה כהצרת תזכירות של הפרט למען
הכל על ביצוע פעולות המנגנון. לדעתי, מגמה זו פסו-
לה. אסור לנו — בגלל עומס עבודה של בית-המשפט,
בגלל חוסר בתקנים של שופטים, בגלל חוסר בפרקליטים,
בגלל חוסר בחוקרים או בתובעים משטריים — לפגוע
בזכות היסודית של האזרח, בזכות חירותו של האזרח או
באיון שהיא זכות אזרחית יסודית אחרת. מגמה פסולה זו
משתקפת בהצעה שלפנינו בצורה כה בולטת, עד כי הייתי
אומר שיש העזה בכלל להביא תיקון כזה לכאן.

יש בידי המשטרה כוח עצום וגדול לעצור כל אדם
— בכל מעמד שבו הוא נמצא, בכל משרה שבה הוא
נמצא, בכל גיל — ל-48 שעות, והמשטרה אכן נוהגת
לעצור למען חקירות — אינני בא כאן לבקר את פעולות
המשטרה, אך אני קובע עובדה: המשטרה עוצרת,
ועוצרת הרבה אנשים; ואם זה נכון או לא נכון זו כבר
שאלה אחרת. אלפים נעצרים ומשוחזרים ולא מוגש
נגדם כתב-אישום.

רק לאחרונה, לפני שבוע-שבועיים, כמה אגודה, ש-
תכריה עורכי-דין ואנשי ציבור אחרים ומטרתה למנוע
מעצרי שווא כאלה ולהגביל את כוחה של המשטרה לע-
צור אדם ולהושיב אותו בבית-המעצר לשווא. כולם יוד-
עים, וחברי הכנסת היושבים כאן לבטח יודעים, אילו
תנאים יש בבית-המעצר ואיזה משרב נפשי עובר על
האדם הנעצר כשמכניסים אותו לבית-המעצר — בייחוד
כשהוא נעצר על לא עוול בכפו אלא רק למען החקירה
והקלת החקירה, כשלמשהו איננו אשם בשום מעשה
והוא משתחרר לאחר מכן. האם כעת אנחנו רוצים ליתן
תוספת כוח למשטרה?

מה רוצה. הצעה זו מאתנו? כשכא תובע מש-
טרי לפני שופט שלום, ושופט שלום, לאחר שבדק,
מחליט לשחרר את העצור — הסמכות לאותו תובע, לאו-

מאיר פעיל (מחנה שלי) :

זה קורה. 50% — כן, כן. אתה צודק. הדבר הזה לגיטימי.

אסביר בקיצור מדוע. אינני חושב שהיה פסול עקרוני בנוגע הקיים, אשר על פיו שוטר או סמל משטרה אינו מוסמך לבקש את הארכת המעצר או את השהיית המעצר ממעצר לשחרור בערבות. עקרונית אני חושב שזה "סעיפון" חשוב לקיום חופש הפרט של האדם. אם בחקירה המשטרתית, תוך כדי המעצר, מתברר שיש כמה עדויות והעצור הוא "דג שמן" דיו ; ומצד אחר יש חשש שמא לא יאות השופט להורות על המשך המעצר — אפשר להביא בעוד מועד פרקליט מוצלח, ברמה רצינית, שינסה לשכנע את השופט, בהנחה שהשופט הוא אדם גבול השור קל דברים לגופם. שופט כזה גם מנסה לשקול לגופם את הטיעונים של השוטר או של הסמל אשר טען מה שטען ; ואם לאחר הכול הגיע למסקנה שיש לשחרר את האדם בערבות צריך המחוקק לפחות להניח חזקה על השור פט שהוא שקל את כל הדברים. אם התביעה או המשטרה חושבות שנעשה כאן עוול נורא אין זה אסון גדול אם מבקשים לרגע הפסקה של ההליך ומנסים לשכנע את פרקליטות המחוז הנוגעת בדבר להרהר רגע לגופו של עניין או להריץ אל בית-המשפט טרען יותר טוב. זאת דעתי, בכל אופן, ואינני חושב שהכנסת תיטיב לעשות את תפגע בסעיף הזה שניסה להגן במידה כלשהי על הפרט שנעצר, בעת המעבר ממעצר לשחרור בערבות. אני חושב שנעשה לא טוב, מנקודת המבט של חופש הפרט, אם נפתח פה פתח.

כמו כן אינני מבין את השיטה הזאת של הוצאת השבת והמועדים מכלל 24 השעות או 48 השעות של ההשהיה, לאחר שהשופט אישר אותה, ואני מתנגד לה מכול וכול. נוסף לנימוקים הענייניים — והנימוקים הענייניים הם, כידוע, שיש שופט תורן ואפשר לפעול במהירות גם ביום שישי, גם ביום שבת וגם ביום חג ולחנכן כל דבר כך שיהיה יעיל — יש, לפי דעתי, גם נימוק ייחודי יהודי להתנגדותי. אני פונה לכבוד שר המשפטים בבניין זה — אולי יוכל לשכנע את חבריו בקואליציה. גם שבת וגם מועד יש להם חשיבות במסורת ישראל, מבחינה זו שליהודי — גם לשומר מצוות וגם לזה שבעונותיו אינו שומר מצוות — הם משמשים תענוג, שמחה וחוויה תרבותית.

אחור אולמרט (הליכוד) :

אם זה מגיע לו, זו הבעיה.

מאיר פעיל (מחנה שלי) :

אנחנו עושים כאן דבר שעל פניו איננו בסדר. מי שיחקק בעתיד את החקיקה הישראלית, יאמר : ראו עד היכן הגיעו אותם בתקופת הממשלה הזאת ובתקופת הכנסת הזאת — ומדובר לא רק בממשלה הזאת, שהרי גם הכנסת תיאשם בכך — הנה לוקחים והופכים את השבת והמועד למין שבת של עינויי גוף ונפש על-ידי הארכת מעצר אוטומאטית. אם הדין על הזאת מעצר מתנהל ביום שישי והשופט מסכים להארכת של 24 שעות, אוטומאטית זה יהיה מעבר לשבת אם החוק הזה יתקבל. אם ידובר על 48 שעות השבת לא תיכלל בכך. זה מין סידור לא יהודי הגורם שימוש אכזרי בשבת ובמועד, ואני מקווה שחברינו הדתיים או שומרי המצוות ישימו לב לכך ולא יתנו למחוקק החילוני — אגיד זאת בעברית העברית שלי — להשתולל בנושא הזה של

השבתות והמועדים ויגידו לו : הפסק. אם קורה שרוצים לבקש הארכה של 24 או 48 שעות ביום שישי, ביום שבת, חזקה על הפרקליטות, התביעה והמשטרה שישתמשו במי חירות במסד הזה של השופט התורן ; ואם לא יעשו את זה, ישתחרר האיש לפני השבת.

הייתי מסוגל להבין תיקון לקולה, לאמור שאם תוך 24 או 48 שעות מגיעה השבת או מגיע מועד כל שהוא יהיה המעצר קצר יותר. זאת אני עוד מסוגל להבין. אני מסוגל להבין נורמה יהודית המשתמשת בשבת ובמועד כדי להקל. אבל להשתמש בשבת ובמועד כדי להכביד, לומר שחג ומועד לא ייתשבו, לגרוס כי אם פסקו לך 48 שעות תשב 48 שעות, פלוס 2—3 ימי חג ומועד, אם יש — גם — זה לא נראה לי, בכל הכבוד.

לא אצביע נגד החוק. אני בעד זה שהחוק יועבר לוועדה. אני סומך על חברינו בוועדת החוקה, חוק ומשפט שישקיעו מחשבה וישפצו ויתקנו ; אבל אני מתריע על השימוש המרושע בשבת ובמועדים כדי שאולי יסכים כבוד השר לקבל את טיעוני כבר עכשיו על הסף, ובכך אצא נשכר מיד עם חברי האחרים.

חי"ר י. מ. אברמוביץ :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אולמרט, ואחרי — לחבר-הכנסת שילנסקי.

אחור אולמרט (הליכוד) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני תומך בשני התיקונים המוצעים במסגרת הצעת התיקון הזאת, גם לגבי סעיף 1 וגם לגבי סעיף 2.

הנושא של מעצרים והארכות מעצרים הפך לאחרונה להיות פופולארי על רקע הטענה המועלית נגד המשטרה בקשר לריבוי מוגזם, כביכול, של מעצרים ובקשר שות להארכה, שאינם עומדים בשום פרופורציה למספר המשפטים המוגשים נגד חשודים הנעצרים לצורך חקירה. אני רוצה לומר, אדוני היושב-ראש, שבדרך כלל אנחנו מתייחסים לנושא הזה תוך כדי תפיסת התכלת בשני הקצוות. מצד אחד, אנחנו טוענים נגד ריבוי תור פעות הפשע, נגד חוסר ההצלחה בהתמודדות עם עבירות מסוגים שונים ומגוונים, שהייתי אומר כי הן הנושאים המרכזיים התופסים את הכרוניקה העתונאית ; ומן הצד האחר, אנחנו מתרגזים על ריבוי מוגזם כביכול, של מעצרים. באיזה שהוא מקום שני הדברים קשורים ואחוזים זה בזה. אנחנו צריכים להחליט, בסדרי העדיפות שלנו כחברה, באיזה מקום נקדיש יותר מאמץ ונטיל את כובד המשקל, גם אם על-פי קנה-מידה אבסורדי לזי ייתכן שבמבט לאחור, בראייה סטטיסטית, נוכל להצביע על כך וכך מקרים שבהם הדברים לא יתאמתו. אנחנו צריכים לזכור שכאשר מדובר בחוקי אונס, בפריצת, בחבלה גופנית או בחאונה קטלנית של "פגע וברח" וכדומה — אנחנו תובעים מהמשטרה, שאותה אנחנו מאשימים בריבוי מוגזם של מעצרים, שהיא תגלה את החשודים, תתפוס אותם ותנקוט נגדם אמצעים חמורים. אני בכל זאת רוצה לשאול איך מתמודדים עם הבעיה הזאת ; מה אני יכול לבקש מחוקר או משוטר שיש לו קצה קצה של ראייה. אנחנו חיים בתקופה שבה, גם כאשר אנשים מוכנסים לבתי-סוהר, עדיין לא איבחנו את בידורו של החשוד ואת אפשרות הקירית ללא אמצעי לחץ חיצוניים — חברים, קרובים, אימונים וכל מה שכרוך בזה. אומר בהמשך מה עוד צריך לעשות, לדעתי.

ותו, ובין הצורך להתמודד בצורה מאסיבי תעם תופעת העבריינות והפשיעה — מעדיפים הם להקפיד הקפדה טי-טאלית על הזכויות, גם אם יש אולי חשש שהקפדה זאת תיצור פתחים שדרכם יתחמקו העבריינים. יש גישה אחרת האומרת שצריך לסגור את הפתחים הללו סגירה הר-מטית, גם אם יש חשש שאנשים מסויימים, שאולי הם זכאים, ייפגעו. במצבים מסויימים, זוהי הברירה. אין זו ברירה בין אמיתות מוחלטות. זו ברירה בין מצבים יח-סיים שצריכים להיבדק על רקע של תקופה מסויימת, על רקע של אווירה חברתית ושל ריבוי תופעות או מיעוט תופעות.

אילו היינו היום במצב שרמת הפשיעה במדינת יש-ראל היתה יורדת והעבריינות והאלימות היו בירידה, הייתי אומר: רבותי, בואו לרגע אחד לא נעשה יותר מדי רעש ונקפיד על זכויות באופן טוטאלי, גם אם יהיה בסטאטיסטיקה עוד מקרה בלתי-מפוענח. אבל המצב הוא שונה לחלוטין: רמת הפשיעה היא כפי שהיא; רמת העבריינות היא כפי שהיא. הממדים הם כאלה שאני אומר: אל נהיה פזיזים, אל נבוא מצד אחד ונקטין, בצורה גורפת, את יכולת המשטרה לפעול בצורה סבירה; ומצד אחר נבוא בטענות למה כל מיני דברים לא נפתרים ולא מסתדרים ולא מנקים את השטח מן התופעה הזאת.

משה עמאר (המערך):
זה תחום אחר, זה תחום אחר.

אהוד אולמרט (הליכוד):
סלת לי, זה הרי אותו דבר.

אני תומך בסעיף. הסעיף מבטא מגמה מסויימת. הסעיף מאפשר הקלה בפרוצדורה והארכה מסויימת במקרה של שבת ומועד.

חברי-הכנסת פעיל, שמעתי בהערכה את הערתך לגבי השבת והמועד. אני אומר זאת בלי אירוניה. אני מניח שאינך שומר על כל תרי"ג מצוות, אבל אתה מכבד את המועד, מכבד את החג ומבין את חשיבות העניין, שאדם רוצה במועד כזה גם אם זה לא כרוך דווקא באי-נסיעה בשבת, להיות עם משפחתו. יש לנו מאות הודמנויות לת-רום לקדושת השבת, להאדרתה, לשמירתה, ולא להיתפס דווקא לעניין הזה כדוגמה. זו בעיה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
נו?

אהוד אולמרט (הליכוד):

זו בעיה לכיוון השני. כמוכן, כל אחד באיזה שהוא מקום אומר: אם באמת האיש לא חטא, לא עבר עבירה ויש סיבה סבירה להוציא לחפשי — כמוכן, למה לא יבלה את השבת עם משפחתו? אבל אם זה לא כך הבה ננסה לשמור על השבת ולכבד אותה בהקשרים אחרים ולא נפגע בכלי חיוני, חשוב — לא הייתי אומר שזהו הכלי המרכזי — התורם להתמודדות עם תופעה מסו-יית.

הואיל ואנחנו מדברים על הנושא הזה, ברצוני להו-סיף: כאשר נכנס שר המשפטים לתפקידו, העמיד ב-צד את נושא תופעת הפשע בתחום טיפול משרד המש-פטים. אני מברך על כך. אני מבקש שהמשלה, משרד המשפטים ושר המשפטים יעשו בצורה הרבה יותר אינ-טנסיבית והרבה יותר מהירה לקידום החקיקה במסגרת

אבל איזה סיכוי אנחנו יכולים לתת לחקירה, כאשר יש בסיס להנחה שמא אדם מעורב במשהו ואיננו יכולים לעצור אותו, לבדד אותו, לנסות לחקור אותו? כמוכן, יש מקרים לא מעטים שבהם, שיקול-דעת נוסף, אולי ניתן היה לחסוך מן האדם את הנזק שבמצער שווא. אני לא בא לטעון שלא קורים מקרים כאלה, ודאי שקורים. אפשר לטעון שבכל מקרה שבו, בסופו של דבר לא הוע-מד האדם לדין, לא היה צריך לעצור אותו. לדעתי, זו תהיה גישה מוטעית. משהו שיש הרבה מאוד מקרים שבהם קיים בסיס סביר להנחה שמא אדם מסויימ חשוד בע-בירה או קשור אליה באיזו שהיא דרך.

אני לא מציע שאנחנו נפתח עכשיו במסע ציבורי נגד המשטרה. יש לי מה לומר על משטרת ישראל. אני לא ידוע כמי שנמנע מלמתוח עליה ביקורת, אבל אני לא בטוח שאנחנו נועיל למאבק. אני לא מדבר עכשיו על תלים גדולות כמו "פשע מאורגן", "פשע כבד" וכדו-מה, שאז כולנו מבינים שהבעיה היא חמורה, אלא על אותה פשיעה וימיומית כמו זו של חבלה נגד רכוש, חבלה נגד גוף, אינוסים ופשעים דומים, שהם כיום לחם חור-קנו. לא נזחוק את יכולת המשטרה להיאבק עם התופעות הללו אם נפתח במסע-צלב נגד מעצרים מרובים. אינני מתכוון למקרה שהוכח לגביו שלא היה שום בסיס למעצר וששוטר, מתוך איוו שהיא נקמנות אישית או יצר אחר או משיקול-דעת מופרך מוסדו, נקט הליך שלא היה צורך לנקוט אותו, תוך שימוש לרעה בסמכותו. אני מד-בר על הרוב המכריע של המקרים, ששוטר יוצא מנקודת הנחה סבירה, על יסוד ממצא כזה או אחר שיש לו, שיש בסיס לבדוק את האיש.

משה עמאר (המערך):
אבל השופט החליט לשחרר. זאת אומרת, קיבל את דברי השוטר.

אהוד אולמרט (הליכוד):
קודם כול אני מדבר על התופעה בכלל, חברי-כנסת עמאר, אני מדבר על כך שאותה אגודה — שהיום קי-בלתי ממנה אותה חוברת שאתה קיבלת, שהיא יוצאת במאבק הזה — היא הרי מדברת על כך שמלכתחילה לא צריך לעצור. הראית — בהרבה מאוד מקרים השופט ב-עצמו מורה לשחרר או שלא מחליטים להגיש כתב-אישום.

הבה נשקול פעמיים אם זה הנושא שבו צריך להת-מקד היום גם העניין של שמירת זכויות האזרח. זה דבר ראשון. דבר שני, אני אומר: עם כל הכבוד, יש לי לא אחת טענות על הליבראליות של הפסיקה בבתי-המש-פט, הן כאשר מדובר בהארכות מעצרים והן כאשר מדו-בר בפסקי-דין לאנשים המורשעים על עבירות שונות ומשונות. אני לא יודע מדוע אתה מחייך, חברי-כנסת עמאר; אני חושב שהבעיה של משטרת ישראל או הבעיה של המאבק בפשיעה, כפי שהיא קיימת היום, מח-ייבת מתן אפשרות סבירה למשטרה לחקור אנשים של-גביהם יש לה בסיס סביר להניח שאכן הם אולי עשויים להיות קשורים למעשה פשע. מה שאתה אומר לי — שיש הרבה מאוד שופטים... — אני מקבל זאת. אני רואה זאת לא אחת באותו צד שאתה רואה, כפרקליט שבא ל-בית-משפט. בהחלט יש כאן שופטים — בלי לעשות הכ-ללות ומגומות — שגישתם זהה לאותה גישה של אותה קבוצה המנהלת היום מאבק ציבורי. הם אומרים שבביררה הזאת — בין הקפדה קיצונית על זכויות אזרח, על כל תג

בערבות. הוא — בהתאם לחומרה של העבירה ובהתאם ליחס שלו לנושא — בהתאם לזה הוא קובע גם את הערבות, שלפניו היא גבוהה. אין זה אומר שאדם נשלח לחופש לפני שדנו בעניינו. כאשר שופט מוצא את האפשרות לשחרר אדם בערבות דווקא ביום שישי — ואנחנו יודעים שבמציאות, המשטרה משתמשת לעתים קרובות בעניין זה של החזקת עצור כדי ללחוץ עליו; ואנחנו יודעים שבמציאות המשטרה משתמשת לעתים המשטרה אומר לו שהנה באה השבת ולמה לו לשבת במעצר, בעוד שאם יודה בעניין כזה או אחר הוא ישלם קנס נמוך — אדם כזה רוצה להגיע הביתה לשבת והוא חותם על דברים שלא עשה ואז הם משמשים ראיה נגדו. זה לחץ גדול מאוד דווקא בערב שבת.

אם באמת יש חריג — ששופט השלום קבע שאפשר לשחרר את האדם בערובה, אבל השחרור הזה מעמיד את הציבור בסכנה — אם יש מקרה חריג כזה אני חושב שיכולה התביעה לעשות מאמץ ולגייס את האיש המתאים כדי לזרז את הגשת העירעור. במקרה כזה אפשר לבוא אל כבוד השופט ביום שישי אחרי-הצהריים או בערב תג אחרי-הצהריים — לביתו — כדי שיגזור את הדין במקרה זה. לדעתי, עניין החג חמור עוד יותר מעניין השבת.

נאמר בדברי ההסבר: "קביעת תיק תוך תקופה קצרה כזאת מכבידה מאוד על סדרי העבודה של בתי-המשפט, ובמיוחד בתי-המשפט העליון, וכן על עבודתם של התובעים ועורכי-הדין של העצורים".

אני רוצה לחלק זאת לשני חלקים. חלק אחד הוא: "מכבידה על עבודתם של... עורכי-הדין של העצורים". אני חושב שעורך-דין, אשר הלקוח שלו נמצא במעצר והוא — עורך-הדין — אינו יכול לעשות מאמץ, גם כאשר הדבר מתאפשר לו, במסגרת החוק, כדי לשחרר את הלקוח שלו מלשבת במעצר בשבת או בחג — מוטב שלא יקח תיק פלילי לידי. אני חושב שאין עורך-דין חסר רגש ויחס ללקוח עד כדי כך שלא יהיה מוכן לעשות את המאמץ הזה.

לגבי החלק השני, המתייחס לבתי-המשפט, לרבות בתי-המשפט העליון — עם כל הכבוד לבתי-המשפט, ובייחוד עיקר לבתי-המשפט העליון — הרי כאשר עומדת בפני השאלה מה להעדיף, את קדושת חופש הפרט או הטלת נטל על בתי-המשפט, אני מעדיף את קדושת חופש הפרט.

הי"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שחל, ואחריו — לחבר-הכנסת גרוס.

משה שחל (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו נצביע בעד העברת הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט, בהנחה ובתקווה שהמשלה תשתכנע לוותר על סעיף אחד, והוא סעיף 35 לחוק סדר הדין הפלילי. אני לא רוצה לחזור על הנימוקים של קודמי, שרובם — נדמה לי — למעט אחד, היו בדעה שיש לקבל את התיקון בסעיף 2, אך לדחות את התיקון בסעיף 1. נדמה לי שהם אמרו את רוב הנימוקים שאפשר היה לומר בסעיף זה. אני רוצה להוסיף שניים — שלושה נימוקים ואולי על-ידי זאת לשכנע את שר המשפטים כך שבדברי תשובתו כבר יודיע

נושאים הנוגעים באופן עקיף לתיקון המוצע היום ומצויים בפריפריה שלו.

בעניין דיני הראיות, אותה פרובלמטיקה שמעלים היום קיימת גם שם. למעשה, היא קיימת לאורך הדרך בתחיקת המוצעת לגבי המאבק בחופעות של פשיעה. עניין דיני הראיות מעלה את הפרובלמטיקה היסודית. מן הצד האחד, קיצור הליכים, ואולי על-ידי כך קיצוץ בחלק מן הוכיות הנחשבות לזכויות האזרח — ואני לא מזלזל בעניין זה; מצד שני, היכולת להגיע לייעילות מאקסימאלית ולעבודה פוריה יותר של המשטרה בחקירות והיכולת להביא אנשים לכלל הרשעה בבתי-המשפט. אני משוכנע שאחד האמצעים למאבק בחופעות הפשע הוא בכלים הללו, על-ידי שינוי פרוצדורות בבתי-המשפט. לכן אני חושב שצריך לנקוט יזמה הרבה יותר מהירה כדי להביא לתיקון בתחומים האלה על-מנת שיעלו בקנה אחד עם המגמה של החוק הנוכחי. אני תומך בו ואציע להעבירו לוועדה.

הי"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שילנסקי, ואחריו — לחבר-הכנסת שחל.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתחילת דברי ב"עניין חוק זה אני רוצה לברך את שר המשפטים החדש על החלק השני של התיקון המוצע, היינו לגבי סעיף 139, שיש בו משום ערנות לדינאמיקה של החיים, שהיא דבר חשוב. טוב שאינו כרויה וקשובה למתרחש בבתי-המשפט, שבעצם הם מחזיקים את הדין על דופק מהלך החיים בכללותם. בתי-המשפט ממלאים שליחות ציבורית וממלכתית כשהם מפנים את תשומת-הלב של המחוקק ללאקונה, פגם או תקלה בחוק. וטוב עשתה כבוד השופט הדסה בן-עתה, בתיק פלילי 140/75, שעמדה על העוול שנעשה במקרים רבים לנאשם שהודה באשמה ודינו אינו נגזר — אם משום שאחד הצדדים במשפט מתמרן כך לטובתו ואם מסיבות אובייקטיביות — ואותו אדם, שהודה באשמה, נאלץ לפעמים לחיות חדשים רבים בצל החשש מפני גזר-הדין שיינתן, והדבר מגיע לפעמים לשנים.

ידוע הסבל של עיניו הדין, עליו נאמר שגרועים ייסורי דין מעיוות הדין. בתיקון המוצע יש פתח למנוע את ייסורי הדין האלה.

פסקי-הדין הזה של כבוד השופטת בן-עתה עמד, כנראה, לפני כבוד שר המשפטים החדש וכנראה דחה אותו להביא את התיקון כבר ב-30 בנובמבר 1977, זמן קצר לאחר כניסתו לכהונתו הרמה. על כך מגיע לו "יישור כוח".

אם כי אני שלם במלוא מובן המלה עם התיקון בסעיף 139(א), איבני יכול להסכים לתיקון המוצע בסעיף 35. אנו חייבים להיות ערים לקדושת חופש הפרט; אנו חייבים גם להיות ערים לעוול הנגרם לאדם היושב במאסר ואחר-כך מתברר שהוא יושב על לא עוול בכפו; אשמתו של אדם טרם הוכחה; הוא חף מפשע. הוא מובא בפני שופט בדרגה נמוכה. השופט שומע את התביעה, התביעה מביאה את מיטב הראיות שהיא יכולה להביא. קורה לפעמים שהנאשם מפויע ללא עורך-דין ואפילו אינו יכול ואינו יודע להגן על עצמו, אך בית-המשפט מגיע למסקנה שיש מקום לשחרר את האדם

יתרון למנגנון התביעה. אילו באתם היום ואמרתם שבמקרה של דרישה להארכת מעצר יהיה לעציר פרקליט, אולי הייתי אומר שאפשר לקבל את התיקון. אבל כאן, כמעט באורח אוטומאטי, קם התובע ומודיע שהוא רוצה לערער — ובזה תם ונשלם העניין.

ואחרון אחרון — עניין שבתות ומועדים. אין זה סוד שנקודת השבירה של העציר מגיעה לרוב לאחר שהוא גומר שבוע ימים ומתקרבת השבת, כשהוא רחוק ממשפחתו. מוצע בחוק להוסיף שבתות ומועדים. ומה יקרה, אדוני שר המשפטים, אם יישב האיש במעצר בראש השנה? — עוד 48 שעות, ומועדים — האם חולי המועד נחשב בתוך זה? זה לא ברור מתוך הנוסח.

מדובר באדם שנשלל ממנו החופש ועדיין לא הוכח אשמתו; למשטרה לא היתה כמות ראיות מספקת לסיים את החקירה; שופט בית-המשפט הגיע למסקנה שצריך לשחרר את העציר, כי המשטרה לא הצליחה לאסוף ראיות כדי לשכנעו שיאריך את המעצר. במקרה כזה להאריך מעצר — כאשר הארכה ניתנת על-ידי התובע של המשטרה ל-48 שעות; ועל זה יש להוסיף גם את תקופת-הביניים של שבתות ותגים — אני חושב שפירוש הדבר הארכת המעצר ביותר מ-4 ימים, ברוב המקרים לפחות 3 ימים. זו הארכה שאיננה מוצדקת ואין להסכים לה.

לכן אנחנו מציעים שסעיף 1 יימחק.

שר-המשפטים ש. תמיר:

זה דיון אישי, לא סיעתי.

משה שחל (המעצר):

אדוני השר, שני החברים של סיעתנו בוועדת החוק, חוק ומשפט הם בדעה זוה; לכן אני יכול לדבר לפחות בשם חברי ובשמי. אבל ההצבעה על החוק איננה אישית, היא סיעתית. אנחנו נצביע בעד החוק, תוך תקווה שסעיף 1 יימחק.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת גרוס, ואחריו — לחבר-הכנסת וירשובסקי.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בדיון שהיה בכנסת, בעת הצטרפותה של ד"ר לממשלה, אמרתי בנאומי — בין היתר — אמרתי לשר המשפטים שחבר-הכנסת שמואל תמיר הוא ללא ספק משפטן מבריק וטוב: הוא ידע להגן על לקוחותיו, הוא ידע לסגור על הקליינטים שלו. ועכשיו, כשנכנס לממשלה בתור שר המשפטים, הוטלה עליו משימה מאוד מכובדת ורב-תאחריות, והיא — להגן על החברה, על אזרחי המדינה; ואת כשרונו, כפרקליט טוב, יהיה עליו לנצל לטובת החברה, להגן על החברה.

אני מחייב את התיקון בסדר הדין הפלילי, אבל הייתי אומר שאולי יש להבדיל בין נאשם שהוא בעל עבר פלילי — ואפשר להוסיף לו מעצר של 48 שעות, בלי לכלול שבתות או חגים — ובין נאשם שהוא בעל עבר נקי ואותו יש לשחרר.

אנחנו כולנו צריכים להיות חרדים לחירותו של האדם. ולכן אני אומר שאם עברו של הנאשם נקי —

שמשרדו ישקול או יהיה מוכן לבדוק את התיקון המוצע להצעת החוק.

בעצירת אדם, יש, למעשה, שני צדדים הפועלים לפי כללים: לעתים הם מקובלים, לעתים יש בהם חריקות וחריגות, לעתים יש עליהם ביקורת. אבל יש מגמה — וגדמה לי שלאחרונה הופר האיזון — שבשם היעילות, בשם המהירות, פוגעים בכללי יסוד, שבעולם הנאור וגם אצלנו שמרו עליהם בדאגה רבה, במיוחד בתחום זה של זכויות האזרח.

אמר לנו שר המשפטים שהממשלה הלכה בהצעתה בדרך-ביניים: הסמכות לא תוענק לכל שוטר אלא לשר-טר שהוסמך לשמש כתובע. זה לא מנחם אותי, כי ברוב המקרים השוטר המדיע על עירעור הוא אותו השוטר המנהל את החקירה. במקרים רבים יש לו גם סמכות לחקור וגם סמכות לתבוע. הוא מופיע בבית-המשפט, הוא עצמו מנהל את החקירה. במצב זקיים יש ניתוק בין המשטרה, שהיא החוקרת, ובין מי שרשאי לבקש את העירעור. פרקליטים מוסמכים היום להודיע על עירעור, מתוך הנחה שיש סיכוי משפטי להצלחה בעירעור לאחר שהשופט פסק לשחרר את העציר.

אדוני שר המשפטים, יהיו לך עירעורים בסיטונות. כמעט באורח אוטומאטי יודיעו על עירעור — ברוב המקרים, למעט מקרים יוצאי דופן שבהם המשטרה, אולי מלכתחילה, לא רצתה להאריך את המעצר. אבל תצביע לי על מקרה ששוטר מופיע בבית-משפט, מנסה בתור תובע לשכנע את השופט שיאריך מעצר של עציר, השופט מחליט לדחות את הבקשה ולשחרר את העציר — והד שוטר לא יבקש עירעור, כמעט באורח אוטומאטי. מי יאמר לו "לא"? — מפקדו במשטרה? בשום פנים לא. איזה שיקול יהיה לו? לא שיקול משפטי. השיקול יהיה תועלת, מתוך רצון והנחה שאם יאריך את המעצר אולי יקבל את ההודאה המיוחלת, אולי יצליח לשבור את העציר. נצא מתוך הנחה שהעציר הוא חף מפשע, שלא יוגש נגדו כתב-אישום, שהחקירה לא תוכיח דבר — כל מה שאנחנו עושים לעציר הוא שמוסיפים לו עוד שני ימי מעצר, הארכת מעצר שבסופה גם לא יוגש עירעור.

אדוני השר, אולי יש אפשרות אחרת — אם יתקבל התיקון — שיהיה איוון מהצד השני: במקרה שהמשטרה לא מגישה עירעור, תהיה לעציר אפשרות לבקש איזה פיצוי. אני חושש שברוב המקרים, ובוודאי באחוז גבוה מאוד, לא יוגשו בכלל עירעורים בפועל אלא תהיה רק הודעה על עירעור והאיש יחזק עוד 48 שעות, כמעט באורח אוטומאטי, על סמך הודעה שמגישים עירעור. איך מבטיח החוק שאת מה שהודיעו אכן יקיימו? בתום 48 שעות תבוא המשטרה ותגיד כי הגיעה למסקנה שאין מקום להגיש עירעור. בזה ייגמר העניין. אבל בינתיים יישב האיש במעצר או 48 שעות — לדעתי, מיותרות. לכן אני חושב שצריך לבטל את הסעיף. אם מדובר בפרק-ליטים — ההנחה היתה שיהיה שיקול נוסף אם לבקש הארכת ותהיה גם הערכה מה הסיכויים המשפטיים לזכות לפני שמודיעים שיוגש עירעור.

נימוק שני: במקרים רבים, אולי ברוב המקרים שבהם מבקשים מעצר, אין לעציר הגנה משפטית. אלה הם אולי המקרים האומללים ביותר. האיש מופיע ללא הגנה, כשמולו מנגנון הידוע את החוק. במצב הקיים — שרק פרקליט יכול לבקש או להודיע על עירעור — יש

אם אתה רוצה, אדוני שר המשפטים, להיכנס להיסטוריה כשר משפטים שעשה משהו כדי להגן על החברה, על אף דעותיך הדמוקרטיות, עכשיו הזמן, נוכח מה שמתרחש בחברה. לצערי הרב, יש אצלנו בני נוער שור-לי; מדברים על 20,000 כאלה; צריך לטפל בהם כדי לצמצם את הבריונות. אני חושב שזה צו השעה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחברת הכנסת וירשובסקי. איננו באור-לם. רשות הדיבור לחברת הכנסת ביטון, ואחריו — לחברת-הכנסת אלונה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מונחת לפנינו הצעה לתיקון בסעיף 35 לחוק סדר הדין הפלילי. הצעה זו, תיקון מס' 11, נוגעת לשני פרטים חשובים: מחיקת המילים "כמעטות" בסעיף 10(X)(1)(א).

אדוני השר, המחוקק, שקבע כי חובע הוא שידרוש את השהיית ביצוע השיחור, קבע זאת מתוך ראייה מפורקחת אשר משאירה את הזכות לערער על החלטות בית-המשפט בידי משפטן מקצועי, שתפקידו לבחון ולשקול אם אכן יש מקום להגשת ערר. התיקון המוצע יגרום לכך כי הזכות לבקש השהיה בביצוע פקודת השיחור תימסר לידי שוטרים, אשר הידע המשפטי שלהם מצומצם, וייווצרו מצבים שבהם תבקש המשטרה השהיית ביצוע והתביעה לא תגיש ערר. כך יישאר חשוד במעצר ללא צורך ואף אחד לא יהיה אחראי למצב זה.

לדעתי, החוק כמו שהוא לא נקבע במקרה; הוא טוב ואין צורך לשנותו.

התוספת המוצעת לנו — "לעניין זה לא יבואו שבתות ומועדים במניין השעות" — היא תוספת רעה במיוחד, כי מדובר, אדוני היושב-ראש, באדם אשר שופט לא מצא לנכון להאריך את מעצרו.

בימינו אנו יודעים כי אנשים רבים נעצרים לחקירה על-ידי שופט מבלי שיועמדו לדין. הדבר רומז על כך כי בתי-המשפט מזדריים להוציא פקודות מעצר גם במקרים שאין בהן צורך, ואם כבר נמצא אדם אשר שופט אינו מוצא לנכון לעצרו, הרי מציעים לנו להמשיך להעניש אותו בגלל קשיים ביורוקרטיים. לכן אני מציע, גם בנקודה זו, לא לשנות את החוק הקיים.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת אלונה. איננה באולם. רשות הדיבור לשר המשפטים, לתשובה.

שר-המשפטים ש. תמיר:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הקשבתי להערות של חברי הכנסת. הן מתחלקות, בעצם, לשלושה נושאים, אף כי מדובר בשני סעיפים. לגבי סעיף 2, עד כמה שהצלחתי להשיג ולהבין מדברי החברים, מקובל התיקון, למעשה, על הרוב המכריע של המשתתפים בדיון. דומני שהכול הסכימו כי מן הדין הוא שהתיקון יהיה לחוק. אולם היו חילוקי-דעות בין חברי הכנסת שהשתתפו בדיון לגבי סעיף 1, שאף בו שני חלקים. החלק הראשון מדבר על הזכות לבקש ערעור בו במקום, זכות שתניתן לא רק לקבוצת פרקליטים, בראשותו של היועץ המשפטי

יש לשחרר אותו; אבל אם יש לו עבר פלילי — צריך לתת למשטרה ולפרקליטות אפשרות לחקור ולבדוק את התיק.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו שקועים עכשיו, בתקופה האחרונה, בענייני בטחון חיצוני ובענייני השלום. כולנו חרדים לקראת השלום. יש אמנם חילוקי-דעות חריפים: על מה אנחנו צריכים לוותר ועל מה אסור לנו לוותר כדי להשיג את השלום. אני חושב שבמידה לא פחותה מזו אנחנו חייבים לתת דעתנו על הבטחון הפנימי כדי להגן על החברה.

אדוני השר, במקום להביא תיקון ועוד תיקון יש צורך, לדעתי, להביא הצעת תיקון שאין לשחרר בעלי עבר פלילי לפני תום הליכי המשפט. הצעתי בעניין זה הצעת חוק והיא בוודאי טובה. אינני יודע מה דעתו של שר המשפטים בעניין זה. אני יודע שיש לו דעות ליברליות מאוד ודמוקרטיות ושהוא חונק על החוק הבריטי. אני סבור שגם אני ליבראלי ודמוקראטי בעניין זה, אבל נוכח המצב שנוצר בארץ, אדוני השר — שאשה עקרת בית איננה יכולה לערוך קניות או לטייל בלי שתהיה נתונה לסכנה שיתנפלו עליה ויקחו ממנה את הארנק — יש לפעול ולעשות. רק השבוע היה מקרה בחיפה שאשה יצאה לקניות, שודדים התנפלו עליה ושדדו ממנה את התיק ובו 1,700 לירות. הם פצעו את האשה והיא נפטרה בדרך לביית-החולים. האם אנחנו יכולים להמשיך להיות במצב כזה? אלה הם מעשים של יום יום. אי-אפשר לצאת החוצה ולעזוב את הדירה בביתן שחון שהיא לא תיפץ. שוד ושבר. מאות בריונים מסתובבים בחוצות הערים ולכל אחד מהם מספר תיקים. הם מצפצפים על המשטרה ואינם חוששים. בלאו הכי, כך הם חושבים, יש להם תיקים במשטרה; ומדוע לא ימשיכו להתנפלויות על נשים?

מה אנחנו עושים, אדוני השר, כדי להגן על החברה?

כשאנחנו נתונים במצב כזה עלינו לנקוט צעדים דראסטיים וקיצוניים. אילו היו לוקחים, אדוני השר, עשרים בני-נוער בחיפה, בני-נוער שיש להם תיקים פליליים במשטרה, ועשרים נערים כאלה בבאר-שבע, בתל-אביב ובירושלים וכולאים אותם מאחורי מנעול וב-ריח עד למשפט — אולי היה בכך כדי להקל על החברה. כיום אנחנו עדים לפיגור בניהול המשפטים; עד שעניין מגיע למשפט הוא הופך להיות מיושן והנער משתחרר. אני שוב חוזר ושואל: מה אנחנו עושים כדי להגן על החברה?

לאחרונה היינו עדים למהפכים. היה מהפך כלכלי, יש מהפך מדיני ואנחנו מחכים למהפך משפטי כדי להגן על החברה. היא תהיה אסירת תודה לך אם תעשה לצימ-צום הבריונות ואז תוכל אשה לצאת לרחוב ולעזוב את דירתה ללא חשש.

אם כי גם אני דמוקראט, סבורני שאין לפנינו ברירה ואין מוצא אלא לקחת את אלה שיש להם תיקים במשטרה, בני-נוער המתפרנסים משוד ושבר, מגניבות ומ-גזילות, ולנקוט כלפיהם ביד חזקה — לעצור אותם עד תום הליכי המשפט. אם נגהג כך בכמה ערים תהיה מחשבה שנייה אצל האנשים האלה אם כדאי להם לבצע שוד; כי, כפי שאמרתי, במצב הנוכחי הם לועגים למשטרה ולציבור.

"אלה ייעצרו עד למשפט; אחרים — ישוחררו?" יש אדם שלא חטא מעורו ועבר עבירה יותר חמורה מעברייני מועד — מה דינו? הסוגיה הרבה יותר סבוכה. אני מבין את משאלתך. האמן לי, אנחנו נערכים. קיבלתי על עצמי, מאז קיבלתי את הכוונה הזאת, לעשות את כל שביכולתי — ומעל ומעבר ליכולת — למלחמה בפשע. זה עניין לא רק למשרד המשפטים, למשרד המשטרה ולמחנכים. זה עניין לחברה הישראלית כולה, אומץ-לב אזרחי ברחוב, בשוק ובבית. זה בהחלט גם עניין של משרד המשפטים, עניין לחקיקה, לשיפוט ולכל המערכת. אבל זה לא אומר שאם ניתפס לדרכים קיצוניות, בלתי-סבירות, אנחנו נשרת את העניין. אני מציע שנשמור על צלילות ואיוון גם בנוכח דברים אחר, כפי שאתה אומר בצדק, מקומים את הנפש והם בחזקת אויב פנימי לכל דבר. אני שותף להגדרתך ולמסקנתך שיש להיערך היערכות מיוחדת של שותף-חירום, של מהפך. כל זה נכון. אך מכאן ועד דילוג על כמה ערכי יסוד — חלילה.

מלים מספר לגבי הנושא של מעמד התובע בבקשה להמשך מעצר עד לעירור. חברי הכנסת, לא קיבלנו את המלצת המשטרה שכל שוטר יוכל לבוא במקום פרקליט מוסמך לצורך החוק הזה. דחינו את הבקשה המפורשת ולמשטרה היתה תרעומת עלינו. הלכנו בדרך-ביניים, בין דרישת המשטרה לבין המצב כפי שהיה. חייבים לסייע לזרועות המשטרה להתקדם במלחמה בפשיעה. המעצרים אינם מתייחסים רק למקרי זוטא אלא גם למקרים חמורים ממדרגה ראשונה.

אני מבין את הערתו של חברי-הכנסת שחל לגבי מקרים שבהם באה הודעה על כוונה לערער ואחר-כך לא היה עירור. יכול להיות שפה ושם ייעשה שימוש לרעה. אני מציע לחברי-הכנסת שחל להגיש בנושא זה הסתייגות או תוספת, במסגרת הדיונים בוועדה, שתאמר כי ייתכן שבמקרה כזה יהיה מקום לפיצוי. אני חושב שהרעיון של, על פניו, סביר, אבל ייעשה שימוש לרעה בנושא: אני מתכוון לערער, אני מחזיק את האיש עוד 48 שעות, אחר-כך קיבלתי את שלי ושילחתיו. מובן שיש בכך סכנה. אני מציע שנהיה מודעים לה: אם באמת, בתום לב, היתה כוונה להגיש עירור ואחר-כך לא הוגש הוא עלול להיות מוגש באופן מלאכותי ובלבד שלא ישולם הפיצוי. גם לגבי המחשבה שלך צריך למצוא צורה שקולה שתיכ-דק היטב טרם תוגש. ברעיון עצמו, לדעתי, יש ממש.

בסיכום, אני חושב שההמלצה של הוועדה בראשות השופט לנדוי היתה שקולה מאוד. אחרי בדיקה, לא אחזור בי מהצעת לגבי הרישה של סעיף 1. לגבי הסיפה — "לעניין זה לא יבואו שבתות ומעצרים במניין השעות" — אני מתכוון לחזור בי, בוודאי לא כאן. אם חברים ישובו ויעלו את הנושא בוועדה ותסתמן מגמה מצד מר-בית החברים לוותר על החלק הזה נהיה מוכנים לשוב ולבדוק את הדבר בלי לקבוע מעמדה לכאן ולכאן. אינני זקוק לאסמכתא הזאת כדי להשתכנע לגבי צדקת כוונתה של הוועדה בראשות השופט לנדוי, אבל גם קודמי השר צדוק נטה לקבל את ההמלצה הזאת. זה אומר שעוד מוח משפטי, נוסף לחברים שהביעו דעתם כאן, שקל את הנושא וגרס שיש לקבל את המלצת הוועדה. אם תס-תמן מגמה אחת נשקול מחדש. תמיד טוב לשקול מחדש, בלי להתחייב לכאן או לכאן.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

ומי שיבוא מכוחו, אלא גם לתובע שוטר. הסעיף השני מתייחס לנושא השבתות והמועדים שלא יבואו במניין ה-שעות. אין כל ספק, חברי הכנסת, שהצעת החוק — שנוצרה ונולדה ביועדה, בראשותו של שופט בית-המשפט העליון, השופט לנדוי — התגבשה כפי שהת-גבשה, במתכונתה זו, ולאחר מכן בוועדת השרים לענייני חקיקה, תוך הבאה בחשבון של שני יסודות: חירות האזרח וחוקיותו, הנובעות מחירות יסודית זו, מזה; והצורך במלחמה נמרצת יותר בפשיעה, מזה. אנו נעים בין שני האילוצים האלה ואנו חייבים לשמור על איוון מתמיד.

חברי-הכנסת גרוס, אני מאוד אסיר תודה לך על דברייך החמים והידידותיים. אני מעריך אותם ומוקיר אותם מאוד, כי אני יודע שהם יוצאים מן הלב. אבל אני חייב לומר לך: אם במהלך הלחימה בפשיעה תידרש החברה הישראלית לאמצעים קיצוניים היא עלולה לחלל בערכיה היסודיים והיא תימצא נפסדת ולא נשכרת. אתן לך דוגמה מעולם אחר שגם בו קיימת דילמה קשה ביותר. אנחנו לוחמים במחבלים. לעתים אתה עומד בפני מחבל שאתה יודע שמחבל הוא שאתה עשוי אולי להציל מפיו מידע כדי למנוע חבלה הממשמשת ובאה באיזה מקום בתחום שליטתה של מדינת ישראל, אך אתה חייב בשמירת החוק שלך, בשמירת ערכים מסוימים, ואינך מכה, אינך מענה ואינך מוציא מידע שלא כדין; אף כי בכך אולי אתה מתאכזר, חלילה, לאנשים חפים מפשע. על-פי אותו הגיון שהעלית — ואני מבין את מקורו — גיתן בנקל לומר: תרביץ לו כמה מכות. תצליף בו, תתאכזר אליו, הוא מחבל, ובכך תשרת אזרחים חפים מפשע, יהודים, ערבים ואחרים. אולם הנסיון מוכיח: שחברה שנדרשת לדרכים פסולות חיבלה בעצמה יותר מאשר עשו זאת אויביה.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

לעצור אדם עד תום ההליכים — — —

שרי-המשפטים ש. תמיר:

הבאתי דוגמה הרבה יותר חמורה, לפעמים זועקת. טבעי אם חוקרי המשטרה, אם אנשי שירות הבטחון, מתקשים לפעמים מאוד להתאפק, אך הם מתאפקים. זה המצב, למרות ההשמצות חסרות השחר שטופלים על מדינת ישראל בנדון. משום שאם אין ריסון עצמי בתה-ליכי המלחמה, אם אין חוקים במלחמה עצמה, החברה מתדרדרת. זה נכון גם לגבי חוקי מלחמה, שהם לפ-עמים קשים מאוד על הצד המשתדל לשמור עליהם.

אתה אומר: בוא נעשה הבחנה לגבי מעצרים בין אנשים שיש להם עבר פלילי לבין כאלה שאין להם עבר פלילי. אנחנו יוצאים מהנחה, חברי-הכנסת גרוס, שאדם שריצה את עונו — עונו מחול. אם תאמר, לעומת זאת, שאדם שריצה את עונו מתהלך ב"אות קין", או פחות מזה; וכל פעם שיימצא באיזו סביבה שבה אירע משהו הוא יהיה לא רק הראשון שיעצר אלא שלגביו גם יחול חוק אחר — אנה אנו באים? אשאל אותך שאלה נוספת: מה בין אזרח שעבר עבירה אחת לבין אזרח שעבר שלוש עבירות? היכן מתחיל עברייני מועד והיכן הוא נגמר? איזה סוג של עבירות יחשב לעבירות של עבריינות מועדת ואיזה לא? ומה אם אדם חטא כאשר היה קטין, או כאשר לא הגיע לגיל מסויים, לעומת אדם בוגר? האם נתחיל ליצור סולם של עבריינים ונאמר:

חברת י"א, ישיבה נ"ט, ט"ז טבת תשל"ח (26 דצמבר 1977)
— חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 11) (ש. תמיר, אברמוביץ); שאילתות ותשובות (אברמוביץ, צדוק, ש. תמיר) —

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 11), תשל"ח—1977, לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

בקשר להערה שהחקיקה בנושאים הפליליים חייבת להתקדם, עלי לציין, שהיא כולה בטיפול, בטיפול מזורז. היא עוברת את המסנן של בדיקה וביקורת מחודשת — בין המגמה של מלחמה בפשיעה לבין המגמה של שמירה על זכויות האזרח, שהן גם זכויות החברה הישראלית. מטבע הדברים שהבדיקה המחודשת מחייבת להגיש לכנסת דברים שמגישם יהיה משוכנע בצדקתם. מכאן, שעדיף כי הדברים יימשכו לעתים עוד מספר שבועות ובלבד שהמגיש יודהה עם המוגש בשלמות.

ה. שאילתות ותשובות

2. מה תגובתו של שר המשפטים על דבריו של חבר הכנסת יוסף תמיר?

תשובת שר המשפטים ש. תמיר:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה 1: בדבריו לפני ועדת הפנים של הכנסת שאליהם התייחסה, כנראה, הכתבה האמורה, ציטט חבר הכנסת יוסף תמיר כתבה שהופיעה בעתון "על המשמר" מלפני כשנתיים. לפיה נמסר לכותב המאמר שהיו מקרים שבהם הושפעו, כביכול, שופטים על ידי איומים.

חבר הכנסת תמיר לא התיימר להסתמך על מידע אחר כלשהו בעניין זה.

לשאלה 2: כפי שהודיע פרקליט המדינה לוועדת הפנים של הכנסת, כתגובה על דבריו האמורים של חבר הכנסת תמיר, אין בפנינו ראיה כלשהי לכך ששופט בישראל הושפע אי פעם מאיומים במילוי תפקידו השיפוטי.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
חברי הכנסת, הישיבה הבאה, אם ירצה השם, מחר בשעה 16:00.

ישיבה זו נעולה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
חברי הכנסת, לפנינו הסעיף האחרון בסדר-היום: שאילתות ותשובות.

220. ידועה על פסקי-דין מקילים של שופטים כתוצאה מאיומים

חבר הכנסת ת. י. צדוק שאל את שר המשפטים ביום א' באלול תשל"ז (15 באוגוסט 1977):
נתפרסם שחבר הכנסת יוסף תמיר אמר בוועדת הפנים כי "ישנן הוכחות שבמספר מקרים פסקו שופטים פסקי-דין מקילים מפתח של נקמנות ואיומים שהושמעו כלפיהם".

מאחר שדברים אלה הם האשמה כבדה נגד שופטים, ואם אין להם ביסוס — עלילה נגד שופטים, הנני שואל:

1. האם נדרש חבר הכנסת יוסף תמיר להמציא לרשויות המוסמכות את ה"הוכחות" הקיימות, לטענתו, לביסוס דבריו?

אם לא — מדוע לא נדרש? אם כן — מה ה"הוכחות" שהמציא?

הישיבה נעלה בשעה 19:40.